

3454

సామెతలు

భారతీయ సాంస్కృతిక వక్షపత్రిక
సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

16 12-1977

సంఖ్య 4

దిబా

9/1/78

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

చేతన

సంవత్సరము 1978 ను 10,000.

ఉ ద్ధృ ం థ ము లు

1.	నిర్వచన మహాభారతము పదునెనిమిది పర్వములు	రు. 50-00
2.	నిర్వచన అధ్యాత్మ రామాయణము	రు. 20-00
3.	నిర్వచన మహాభాగవతము	రు. 30-00
4.	శ్రీ వేంకటేశ్వర విజయము	రు. 25-00
5.	కుందమాల నాటకము	రు. 5-00
6.	వేళీ సంహార నాటకము	రు. 5-00
7.	గీత రామాయణము వాల్మీకమునకు గీతములు (అచ్చులో)	
8.	దేవీ భాగవతము	,,
9.	శతక సంపుటములు ఒక్కొక్కటి	రు. 5-00

కృతికర్త : ప్రకాశకుడు :

బు లు సు వేంకటేశ్వ రు లు, ఎం. ఏ.

10-5-5 రామారావుపేట, కాకినాడ-4.

మూడు ఖండకావ్యాలు

(తులనాత్మక పరిశీలనము)

- బమనగిరి.

‘కరుణాశ్రీ’ పుష్పవిలాపము అధిక ప్రచారం పొందిన మనోజ్ఞ ఖండకావ్యము. కరుణాశ్రీ కాయజ్యోతిః, ఘంటసాల కంఠ మాధుర్యంతో, ఆది కదిలింపని తెలుగు గుండె ఉండనే ఉండదు. భావశాస్త్ర సౌర్యానిక పరివశులై కాన్ని ఎంతోమంది కంఠభూషణం చేసుకునే ఉంటారు.

కరుణాశ్రీ పాపయ్యశాస్త్రి గారిమనస్సు పరిమ సుకుమారమైనది. అది సుందరమైన సన్నివేశాన్ని విలాసంగా ఊహించగలదు. రసిక హృదయకర్షణ విద్య కానిక బాగా తెలుసు. ఎప్పుడూనే పాఠకుల నాకట్టుకోగలను.

ఈ పుష్పవిలాప ఖండకావ్యంలో పద్యాలుగు పద్యాలున్నాయి. మొదటి గెండు అవతారికాప్రాయమైనవి. ‘చేసులాగంగ నిన్ను పూజించుకోఱకు’ అని ప్రారంభమ. శోంది గచన. ఉత్తమపురుషులో వ్రాస్తున్నాడు కవి. చేతులాగా నిన్ను పూజించుకోవాలని అంటున్నందువల్ల ఆ నిన్ను అన్నది భగవంతుణ్ణి తెలుస్తూనేఉన్నది. కోడికూయగానే లేవడం, గంగలో మునిగడం, ధౌతవల్క్లల ధారణా, కవిగారి శౌచాది ఆచారప్రియత్వాన్ని తెలుపుతున్నాయి. పూలనోటకు వెళ్ళాడు పూలకోసం. పూజావేశాత్రిక్తమణం కాగూడదని చిహ్నాలన కొమ్మవంచాడు.

ఈ ఉపక్రమణికి అందరినీ ఆకర్షిస్తుంది. గోరు ఆనబోయేంతలో పూలన్ని గాలిగా నోట్లవిప్పి ‘హాప్రాణం తీస్తావో’ అంటూ బొబ్బరున్నా యనేటప్పటికీ పాఠకుల గుండెలు జల్లుకుంటాయి. ఆ పిమ్మట పుష్పాల విలాహాన్ని అందిస్తున్నాడు కవి. ఇది పరిమసుకుమార తెల్పవేల్చికే సాధ్యమయిన సుందరావతారిక.

తల్లియొడిలోన తలిరాకు తెల్పములను
ఆడుకొను ముమ్ములను బుట్టలందుచిదిమి
అమ్ముకొందువే మాక్కన త్రిమ్యుకోటకు
హృదయమేలేని నీపూజ లెందుకోయి?

జడమతులమేము; జానవంతుడవు నీవు
బుద్ధయున్నది; భావసన్నుద్ధ కలను
బండరాజైనటోయి నీగుండెకాయ
శశున్దక్కి పూయదే నాల్గు చిన్నిపూలు?

ఆయువుగల్గు నాల్గు గడ్డి
యల్ కనిపెంచిన తీవతల్లె జా
తీయత నిద్రిత ర్ముత
దీయ కరమ్ములలోన స్వేచ్ఛమై
నూయల లాగుచున్ మురియు
చుందుము-ఆయువు దీరనంత నే
హాయిగ కన్ను మూసెదము
అయమ చిల్లని కాలివేళ్ళపై.

మొక్కలు తల్లులూ, పూలు బిడ్డలూ !
తల్లులు సమకూర్చిన తలిరాన తెల్పాల్లో
ఆడుకుంటున్న ఆ బిడ్డలను బుట్టలలోకి
చిదిమి మోక్షవిత్తానికి అమ్ముకుంటాడు

మానవుడు. హృదయంలేని నీపూజ లెంక
కని ఆ పూలు ప్రశ్నిస్తున్నాయి కూలు
జ్ఞాన మానవుణ్ణి. తమకంటే మానవుని
బొన్నత్యాన్ని అతనికి జ్ఞాపకంచేసి శివ
పూజకు నీహృదయం నాలుగు చిన్నిపూలు
పూయలేనంతగా బండనిరిపోయింకా
అని నిలవేస్తున్నాయి. తమ ఆయువే నా
లుగు గడియలుండేకాగా ఆ అల్ప వ్యవ
ధిలోనే కనిపెంచిన తల్లి జాతీయతను
తీర్చిదిద్దతూ, ఆమె చేతులలో స్వేచ్ఛగా
ఉద్యాంబులూగుతూ, ముసస్తామనీ అంతె
లో ఆయువు తీరిపోలే ఆమె కాలివ్రేళ్ళ
ద్వారే కన్నుమాస్తామనీ పగలు దయనీ
యంగా చెప్పకుంటాయి.

ఈమాటలు భావుకుల హృదయాలను
పిండగలవు. పూలనుగూర్చి బాలి కలిగించి
గలవు. 'నీ హృదయం బండబారింకా' ?
నాల్గు చిన్నిపూలు పూయలేగా అన్నందు
వల్ల శివపూజ కవసరమైనది భావకును
మాలుగాని సామాన్య పుష్పాలు కావన్న
హితోపదేశాన్నీ అంగించగలవు.

అంతటితో ఊరుకోలేదుపూలు. ముగిం
ధంపూసి గాలిని గౌరవిస్తున్నామనీ, ఆర్ద్ర
యించే తుమ్మెదలకు కన్నుని తేనెలలో
విందులు చేస్తున్నామనీ, మీపంటివాళ్ళ
కళ్ళకు హాయికలిగిస్తున్నామనీ, ఇంకా మా
మానాన మేము స్వతంత్రులమై చేతులైన
పగోపకారం చేస్తూ బ్రతుకుకొండండే
మమ్మల్ని త్రుంచి తల్లినీ బిడ్డలనూ పేరు
చేస్తావెందు కని నిగ్గదీస్తున్నాయి. ఆత్మ
సుఖంకోసం అన్యులగొంతులు కోసి తెచ్చే
పుణ్యాత్ముడవని అధితేపిస్తూ నీకు మోక్ష
మెట్లా లభిస్తుందని ప్రశ్న పూర్వకంగా

నిషేధిస్తున్నాయి. నెత్తురు చేతిపూజ అవు
తున్నందువల్ల విశ్వాత్ముడు స్వీకరించడని
నిర్ణయిస్తున్నాయి. చిరాచిరవర్తి అయిన
బగదీశ్వరుడు తమ పవిత్రాత్మలను సరా
సరి తానే స్వీకరిస్తాడనీ మధ్య నీవోక్య
మహనంలేదనీ నివారిస్తున్నాయి.

ఊలుదారాలలో గొంతు కురిబిగించి
గుంజోనుండి నూదలు గ్రుచ్చికూర్చి
మునుమకొందుగు ముచ్చట ముడుల
మమ్ము

అక్కట దయలేనివాగు మీయానువాగు
గుండెతడిలేక నూనెలో కండిపండి
అత్తగులునేసి చూడేద నెత్తురులను
కంపుదేహాల్పై గుహాయింపుకొలుకు
పులుముకొందుగు హంత ! మీ కొలము
వారు

అక్కట హాయిమేయూ మగో
పాసుగు లేందగో నాల్గు పక్కలన్
ప్రక్కలమీద నిల్లికొని
మా పసిమేనులు పొడుకార్చితో
క్రొక్కుచు గొల్లివొర్లి కులు
గో బుద మానన నాడవ త్తె
తెక్కులు జారిపోన్ పరిహా
రింతుగు మమ్ముల పెంటబ్బుపై ||

ఈ మాటలన్నీ పూలయెడల మానవ
జాతి చూపుతున్న క్రూర్యాన్ని గుండెలు
ప్రక్కలయ్యే రీతిలో బట్టబయలు చేస్తు
న్నాయి. నుడికారంతోడి పలుకుబడితో
పటిష్ఠంగా సాగించి రచన.

మా వెలలేని ముగ్ధ సుకు
చూర సుగంధ మరంద మాధురీ
జీపెం మెల్ల మీకయి త్య
జించి కృశించి నశించిపోయె; మా

యశావళ మెల్ల కొల్లనాని

ఆపయి చీపురుతోడ నిమ్మ ము
మూకల పాదవోతుగుగ

అని! నరకానికి నీతియున్నదా?

యద్దడేవుని భూమిలో పుట్టి నాను
సహజముగు ప్రేమ నీలోనకు గృహేమికి
అందమును హత్య చేసెడి హంపికుండ
మైలపడిపోయెనోయి నీ హనుబజస్సు!

ఈ మాటలతో పూలు మానవుణ్ణి ఎంత
తిట్టెనో అంతా తిట్టాము. అభిమాన
కాదు గాత్రహిన్య వేసుకోకలసిందే తన్ను
చుకోక మార్గం లేదు.

పూజలేకున్న బానిస చీపురెన్నదోయి

కోరుకోరుముమా పేద కత్తుకలను

అదికీ చేసేత ముప్పుల హత్య చేసి

నామకోరవోవు ఆమహాభిన్యమేమి?

దీనితో పుట్టుకొనాపం పూర్తి అయింది.
చివరిపద్యం ఉపసంహరి వాక్యము. అలా
పూజాను తన్ను చే వాళ్లు పెట్టినందుకల్ల
పూలుకోరుదానికీ చేయడాలేదు. దీని
తోచక బంగిటపడుగాన్ని చేవగుకు చువవి
చేరుదానికీ పెట్టిచేసులతో విరిగివచ్చాడు
కవి.

ఈ సమయంలో కవి సాధించదలచిన ప్ర
యోజన మేమిటి? ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని
మాచి అనందించవలసినదే కాని ఎంతటి
ఉత్తమాశయంతోనైనా మాచిని సౌందించ
గూడదు. చిరంజీవిరాత్మకి మైన బగి తంతా
శవమయమే. నోటితో చెప్పలేకపోతు
న్నంత మాత్రాన బాధ ఉండదని చేని
గూడలా క్రూర్యం చూపరాదు. అవకాశ
మిస్తే ప్రత్యక్షాపూ ఇట్లా ఘోషిస్తుంది.
సర్వవైదిక భావప్రబోధమే కవిత్వయం.

గాన్ని కలిగించడంలో ఆ మన కృతకృత్య
డయ్యాడు. అందు కాయన బహుధా అభి
వందనీయుడు.

అయితే ఇది పైపైమాపుల కూడా మనో
హంగా కనిపిస్తున్నదేగాని మూర్ఖుల మా
భావనకు నిలిచేది కాకపోవడం శోచ
నీయం. శిల్ప మెంతో మందంగా ఉన్నా
అది శివేంద్రాన్ని పరిహరించేది కావాలి.
అటుంగళిపాది కాగూడదు. అప్పుడే అది
నాసిర్య మవుతుంది.

ఇందులో ఉన్న గొప్ప మేనిటి?

ఈ శాద్ధర్మ ప్రభావంతో వెలుకడన
కవన. ఈ విషయాన్ని కవి బాహుటం
గానే అంగీకరిస్తున్నాడు. ఆ శాద్ధర్మం
మహాత్మ్యం కానందుకల్లనే నిలువలేక పో
యింది. ఇలా జీవభావాన్ని సర్వగ్రాంథిక
అంగీకరించి హింస ఏకాంతమో పనికిరా
దనే శాద్ధర్మ ప్రవేశదానికే కీలులేదు.
పూలవిలాసాన్ని ఆలకించి పూలుకోరుడం
మానిన కృత్రిమమిది ప్రశ్నకులాడు.
జీవంతేని పూర్ణమే లేదయ్యి. నేల బింబ
పం పడుగులిగితే నిలవగలడా నేలమీద ?
ఆపూలతల్లి ముక్క; తనదల్లి భూమిసంత
హింసిస్తోంది? అది ఉగ్ధజ్వలము. భూమిని
పెకల్చుకుని కస్తుంది. పాను బొగులగు
కల్పిస్తున్న హింస వెరుగుకుండా ఇతరము
తమకుచేసే హింస నేకరువు పెట్టడం అంద
రీ శోభిక్షన పని. పైగా ఈ భావాలు
పూలపేరుతో ఉన్నా వానియందు మాచి
స్వత్వాన్ని ఆగోపించి కవి పలికెత్తున్న వే
గాని వాటివే అనడానికీ కీలులేదుగా!
శివత్వకోతనానికై ఆగోపించిన మనుజు
ర్నందల్ల ఎన్నో అనర్థోపశోకాలు తీసుకు

పడుతున్నాయి. పుట్టినదగ్గరనుండి పోయే
క్షణంవరకు తల్లి ఒడిలోనే ఉండాలను
కోవడం కేవల మోహంతోడి మూర్ఖు.
జీవితం క్షణికమని తెలిసి అందులో స్వార్థ
మే పరిమాణమనుకోవడం పాపకర్మ
కాదు. తమ కిల్లులను కోరికతో నాటి
వాటిని పెంచి పెద్దజేసి పోషిస్తూ తమ
ఆవిర్భవానికే హేతుభూతు లవుతున్న
మానవులయెడ కృతజ్ఞమై ఉండవలసిన
పుష్పకోకం అని యేకాంతమూ ప్రకటిం
చిన ఇలా శూన్యపరిపట్టడం రాక్షసుత్వం.

ఇంతేకాక ఇందులోని సందర్భాలు చాలా
భాగం పైకి ధర్మంగా కనిపించే అధర్మ
రంగాలు. అధర్మంగా చర్చితమైన ధర్మ
లూ ఎన్నో ఉన్నాయి. దయ ఎంతమంది
దైనా అది ఎల్లప్పుడూ ధర్మమే కానేరదు.
ఒక్కొక్కప్పుడు ధర్మంలోనూ దయను
విడిచిపెట్టవలసివస్తుంది. ఇందుకే లోకం
రాధనం నిమిత్తం నేనూ దయాసౌఖ్యం
లను విడిచిపెట్టడంలో నేనేమాత్రమూ
వ్యత చెందనని రామునిచేత భవభూతి
అనిపించాడు. బిడ్డలు గూనజీవమూ తల్లి నే
అంటిపెట్టుకుని ఉండాలనుకోవడం ధర్మ
మవుతుందా? ఈపూలు బడమకుల మని
తమ్ము తాము వర్ణించుకుంటే విషదయో
గంలో అట్లునుడు చేసినట్లు ప్రజ్ఞావాంఛలు
చాలా చేశాయి. చరాచరవర్తి అయిన
జగదీశ్వరుడు తమ పవిత్రాత్మలను సూ
సరి తానే స్వీకరిస్తాడట! తామున్నచో
టనే ఉండి అన్యసహాయంతో నిమిత్తం
లేకుండా విశ్వాత్ముడైన ఈశ్వరుణ్ణి చేరి
గలగలి! అయినా పాపం మానవుడుకోస్తే
సచ్చిదానందమని ఏడుస్తున్నాయి. ఆ ఆత్మ

విశ్వాసానికి ఈ దైన్యానికి సామాన్య
కన్యాయోగం ఎలా కుగురుతుందో ఈశ్వరుడే
తెలిసాలి.

గౌతమీకోకిల స్వర్గీయ వేదుల
సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు 'కాంక్ష',
అనే ఖండకావ్యంలో పుష్పంచేత కొన్ని
భావాల నిరూపణ ప్రకటింపజేశారు. అందు
లో వారిలక్ష్యం దేశమాతృసేవకై ప్రాణం
లర్పించిన వారు సర్వోత్కృష్టులని ప్రక
టించడం. అందుకోసం పువ్వు 'నాకు
తలంపులేదు లలనా బనతా కబరీభగ్న
భూమికలనన్' అని మొదలుపెట్టి ఎక్క
డెక్కడ తన్ను ఉపయోగించడం ఇష్టం
లేనో ఏకమవుపెట్టుకూ నాటిల్లో దేవా
లయంలో గర్భగుడిలో రంగైఉండి బగు
గుతున్న అన్యాయాలను ధనిక సుకపా
తియై అరికట్టడండా ఉంటున్న శేవణ్ణి
గూడా పేర్కొని చివరకు నీచపు రాక్షస
వృత్తి మననేరని భీకర హోర్సభక నేనా
చరిణంబునం దసుమ ల్పిణి చేవిననా
సమాధి మృత్తికపై సడిఉండడం తన
కాంక్ష అని ప్రకటిస్తుంది. ఆ 'కాంక్ష'
లేకకాంక్షను సమర్థంగా సాధించుకుం
కవిమీద బ్రహ్మసహజ సుతప్రభావం
ఉన్నందువల్ల నిగ్రహారోధనావ్యతిరేకయై
గర్భాలయ దేవుణ్ణి తదనుగుణంగా నిరసం
చడం జరిగింది.

నాకు తెలిసినంతలో వేదులవారి కాంక్ష
వెలువడిన తర్వాతనే కరుణిత పుష్పవి
లాపం వెలువడింది. ఇప్పుడీ పుష్పనిరూపా
నికి ఎంత ప్రచార మున్నదో అప్పుడా
కాంక్ష కంత ప్రచారం ఉండేది. అప్పు
టిక భారతం స్వయంప్రకాశం కాలేదు. వేదుల

వారి శైలి పదగంభీరంలో పాండురంగ విభుని శైలికి దీని ప్రాథమికమైనది. వద్దన్నా ఆపద్యాలు నోటికి వచ్చేవి.

పాపం పూల దేమున్నది ! ఆవి నోరూ వాయీ లేనివి. వ్రాసేవారి చిత్తాన్నిబట్టి ఏమనమంటే అదే అంటాయి. కవిశేఖర బ్రహ్మశ్రీ గారికిపాటి మల్లావధానిగాను పుష్పవిలాపాన్ని చూచి నచ్చక పుష్ప వివేకాన్ని ప్రకటించారు. ఇది నిజంగా బహుళప్రచారం పొందవలసిన చిక్కని ఖండకావ్యం. అయినా ఆధునికలోకంలో వివేకాని కంటే ప్రాముఖ్యం లేనందువల్లా, ఇది వెనుకటివాటికి ప్రతిక్రియగా వెలువడిందన్న జన్మనోషం ఉన్నందువల్లా పొందవలసిన ప్రచారాన్ని పొందలేదు. న్యాయానికి పుష్పాపనయ క్రియ సంఘం లో అనాదిగా ఉన్నది. అదితగదని ప్రతిక్రియగా పుష్పవిలాపం వెలువడింది. అందులో వివేకిం లేదని పుష్పవివేకిం వెలువడింది. అందుచేత దీన్ని ప్రతిక్రియగా చిన్నచూపు చూడగూడదు.

ఇందులోనూ సరిగ్గా పద్యాలుగుపద్యా లే ఉన్నాయి. నూటికి నూరుపాళ్ళ వివేకంతో, ప్రత్యక్ష రొచిత్యంతో, స్వచ్ఛ సంప్రదాయ పావిత్ర్యంతో వెలువడిన రచన ఇది.

౧

వివిధములైన వర్ణము, ల
వేల విచిత్ర మనోజ్ఞ హాసనల్,
నవనవలాడు మార్దవము,
నవ్య శుభాకృతులూపు శిల్పసౌ
మ్యవ మెసంగన్ మమున్
స్పృశనసల్పిన ప్రోడను దేవదేవునం

స్తవ మొనరింతు మూర్తిత
కృతజ్ఞతకు గుడుగైనభక్తితోన్॥

రకరకాల రంగులూ, హాసనలూ, మార్దవమూ, శిల్పయుత సుందరాకారాలూ ఇన్ని ప్రత్యేకతలున్న ఈ పూలనుబట్టే సర్వజ్ఞుడైన సృష్టికర్త ఒక డున్నాడన్న వివేకాన్ని మానవుడు పొందవచ్చు. పుష్పలాభగపంతునకు పూర్తి వివేకంలో భక్తిభరిత కృతజ్ఞత తెలుపుకుంటున్నాయి.

2

నిరుపమానందకర కళానిలయమూర్తి!
సహజ సౌజన్య సామ్రాజ్య చక్రవర్తి!
ఆర్ద్రభావాత్త సుకృతపథానువర్తి!
రమ్ము కైకొమ్మిదే స్వాగతమ్మునీకు॥

ఇది వివేకంగల పుష్పాలు మానవునకు సమర్పిస్తున్న స్వాగతం. అంత్యానుప్రాసతో శోభిస్తున్న మాడు విశేషణాలూ పూలను ప్రేమించే మానవుని జొన్నత్యాన్ని సర్వాత్మనా ప్రకటిస్తున్నాయి.

3

రసమయ జీవితావసర
రమ్యపదార్థ చయానుషక్త మా
నసులరు మీరు మానవులు
నందితమా సుమనఃకులంబు కై
వస మొనరించుకొన్న మృదు
భావులు మాకొఱకై శ్రమించి సం
తసమునఁ దేలఁజాలిన యు
దారులు మీకివే మానమస్సృతుల్॥

నందితమా సుమనఃకులంలో పూవులే కాక దేవతలూ ఉన్నారు. భగవదనుగ్రహంవల్ల వచ్చిన జీవితాన్ని సద్వినియోగం

చేసుకోవడం మానవుని లక్షణం. వివేకి
యైన మానవుడు రసమయ జీవితావసర
రమ్యపదార్థ చయానుషక్తి మనస్కుడై
భగవద్విశ్వాసంతో వానికి శ్రమించి సం
తోషంతో తేలియాడుతుంటాడు. కృతజ్ఞ
మైన పుష్పలోకం వానికి నమస్కరి
స్తోంది.

౪

శేలమైత్తగః ద్రవ్యీలమై మడిగిట్టి
మేలైన విత్తనాల్ చాలువోసి
ఉదయాస్తమయములం దొడికంబుగానీగు
చేతులపై నెత్తి చిలుకరించి
మొల్కలైత్తగః బుద్ధ్యులుల కడమిక
యాచ్ఛాదన ముకింత యలవరించి
మారాకులైత్త గెమ్మలు రాకపూర్వమే
యెత్తివేటుగ నెడంబిచ్చి నాటి
పాదులూనరించి బలమిచ్చి ప్రోదిపేసి
మొగ్గఁదొడిగిన లోలోనఁ బొంగిపోవు
మీరె చూడెవలములు - మీమేలు నెట్లు
మఱవచ్చునె యెన్ని జన్మములకైన ॥

మానవజీవితంలో ప్రతిదానికి కృషి
అవసరం. కృషితోనా స్తి దుర్భిక్షం అన్న
సూక్తి ఉండనే ఉన్నది. వ్యవసాయం
చేసేవానికి అడుగడుగునా భగవద్భావన
అవసరమవుతూ ఉంటుంది. ప్రతిపనిలోను
ఎన్నెన్నో అటంకాలు ఎదురవుతూ ఉం
టాయి. పురుషప్రయత్నానికి దైవాను
కూల్యం తోడ్పడకపోతే ఫలితమే ఉం
డదు. ఇందులో వర్జితమైన పనులన్నీ అన్ని
పూలమొక్కలకు అవసరంకాకపోవచ్చు.
దేనికెత్తగ కృషి దానికి చేస్తేనే భగవదా
స్తిక్య భావోద్దీపక పుష్పజాతి లభిస్తుంది.

మానవ భావనలో పుష్పాలకూ దైవానికి
విడదీయరాని సంబంధం ఉన్నది. దేవాల
యావరణములలో నండనవ నాలుపెంచడం
మన సంప్రదాయం. భగవత్సేవకూ రస
మయజీవితానికి తా మవసరమన్న దృష్టి
తో తమకోస మింత శ్రమిస్తున్న మానవ
లోకాన్ని పుష్పలోకం దైవతంగా భా
వించడంలో ఆశ్చర్య మేమున్నది? కృత
జ్ఞమై ఉండడం వాటి కర్తవ్యం.

౫

కన గినమాత్ర జీవిత వి
కాసముఁగల్గిన మమ్ము దేవతా
ర్చన విధికో మహామహుల
ప్రాజ్ఞుల సత్కృతి సేతకో వసూ
జనము ప్రసాదన క్రియకో
సద్వినియోగ మొనర్చి ధన్యజీ
వనత ఘటించు మానవులు
ధన్యులు సూక్ష్మపాయమిత్రముల్.

ఈ మాటలలో అచ్చమైన వివేక
మున్నది. పుష్పాల ఆయుర్దాయము ఒక్క
రోజుకంటే మించి ఉండదు. మానవుడు వాటి
నుపయోగించకపోతే పుట్టినచోట రాలి
పోవలసినవే. అట్టివాని జీవితాలను సద్విని
యోగ మొనర్చి ధన్యత్వాన్ని కూరుస్తూ
న్నారే మానవులు. వారిని ధన్యులను గా
తమ కనపాయమిత్రములను గా పూవులు
భావించడం సహజం, సమంజసం! ఎవరి
జీవితాలైనా మరొకరి కుపయోగించగలిగి
నప్పుడే ధన్యత్వాన్ని పొందుతాయి. తార
తమ్యమున్నా అందరి జీవితాలూ బుద్బుద
ప్రాయారే!

E

అలఘుతర ప్రభాహృదయ
హరిగుణంబులు కొన్నిగల్గి యి
య్యల జనియించి నందులకు
సేరికి నేనొకమాత్ర మోదమున్
గొలుపగ లేక కొండలనొ

కొనలనో యణగారిపోవ మా
కలుములివెల్లఁ గాఁడవి
గాచిన వెన్నెల కాకపోవునే !

ఇది లోకోత్తరమైన వివేకం. గుణ
ముండి గుర్తింపు లేకపోవడంకంటే గుణ
దృష్ట ముండదు. 'న గత్త మన్విష్యతి మృ
గ్యతే హితత్' రత్నము తన్ను పయోగించే
వారిని తాను వెతుక్కుకూపోదు. ఉపయో
గించేవారే దాన్ని వెతుక్కుంటూ వెళ్తారు.
పుష్పమూ రత్నంవంటిదే. ఉపయోగించే
వారే దాన్ని వెతుక్కుంటూ వెళ్ళాలి.
అల్పాయుష్కు మయినందువల్ల వారి రాక
సకాలంలో జరగాలి. లేకపోతే జీవిత మే
వ్యర్థమవుతుంది.

2

బంగారు వంతెనానిఁ బుట
పాకములోఁ బడవైచి కాచి సు
త్తిం గడు మొత్తమన్నఁ గల
దేసదలంకృతి గౌరవంబు? నూ
చిం గొని గ్రుచ్చకున్న నొక
చెండుగ నొదలకెక్కు భాగ్యమె
బ్బంగి లభించు మాకు సుమ
పాళికి? లబ్ధికొలంది కష్టముల్ ॥

లబ్ధికొలంది కష్టముల్. జీవితమర్థాన్ని
ఉద్బటిస్తున్న అర్థాంతరన్యాస మిది. ఈ
తత్త్వం తెలియక కష్టపరాజ్ముఖత్వం
వహించి సుఖలాలసత్వంతో స్వధర్మ

దూగు లవుతున్నందువల్లనే మౌనవులు
మానవజీవిత పరమార్థాన్నందుకోలేక పో
తున్నారు. ఎంత లబ్ధికొరితే అంతటి కష్టం
పడితీరాలి. ఇది ఎంతటివారికైనా తప్పదు.
స్పష్టితో జీవిత సులభమార్గంలేదు. నిశ్చయ
సెన్సస్ గూ అతిక్రమించలేదు.

౮

అండబయన లూర్జితక
లానుభవజ్ఞులు వేర్మిమె మమున్
కెండులుగా ఘటించి తమ
శిగు కలాపము లానరింప మా
గండెలలోన నూదులను
గ్రుచ్చుట కేడుమె? సిగ్గుసిగ్గు
పండువు మాకు, యజ్ఞ పశు
బంధ మహత్త్వ మెఱుంగ లేని నా
పండుల మాదుమే? పుటుక
నావులసంగతి మాకు వింతయే ?

ఇది బాధులకు వైదికులిచ్చే సమాధా
నము. జన్మ మృత్యురహస్యం తెలిసినవా
రికే త్యాగమహత్త్వం తెలుస్తుంది. 'త్యా
గే నైకే అమృతత్వ మానకుః' త్యాగం
చెయ్యడానికిగాని అవడానికిగాని అవకా
శము అందరికీ లభించదు. వాటి కంటో
యోగ్యత ఉండాలి. ఈ కబుర్లకేం?
త్యాగమవడాని కవరు సిద్ధపడతారు?
యజమానిని యజ్ఞ పశువు చేస్తే దానికష్టం
తెలిసివస్తుందని యజ్ఞ ద్వేషులంటూ ఉం
టారు. శాస్త్రవిశ్వాసం లేనప్పుడు ఈ
విమర్శ రాకతప్పదు. పశువు లేమనుకుం
టామో అవి చెప్పలేవు కాబట్టి మనకు
తెలియదు. కాని ఫలితంమీది విశ్వాసాన్ని
బట్టి త్యాగావేశం పొందుకూ ఉండడం
మాన అనుభవంలో ఉన్నదే. శాస్త్రజ్ఞుల

ఆహ్వానాలను పురస్కరించుకుని తమ జీవితాల నర్పిస్తున్న త్యాగధనుల కెందరినో చూస్తున్నాము. ఆంధ్రరాష్ట్రవతరణానికి హేతుభూతుడైన అమరజీవి పొట్టి శ్రీరాముల ఆత్మార్పణ నేమంటాము? తత్త్వం తెలిసినవారు త్యాగానికి వెనుకాడరు. దేశ దాస్యవిమోచనాని కెందరో ఉరకంబా లెక్కారు.

౯

దివికిం దీటగు పూత భారత ధరి
త్రిన్ ద్యాగి భోగంబు, లా
గ్నవ శౌర్యంబులు సాజమయ్యు నిపు దే
శాపంబా? యేకాంత మా
గ్నవ దోషోపహత స్వభావు లగుచున్
ధర్మం బధర్మంబు నే
దొ వివేకింపగ లేని దీన జడబు
ద్దుల్ ప్రోది కానేటికొ?
సగధర్మ మోహమే ఈ అనర్థానికి
హేతువు. ఈపద్యం పవిత్రగీతాస్మృతితో
వెలువడింది.

కార్పణ్య దోషోపహత స్వభావః
పృచ్ఛామి త్వాం ధర్మసమ్మాధ చేతాః
అన్న ఆర్జునవాక్యమే ఇలాదిగివచ్చింది. ఆ
సాంఖ్య యోగాధ్యాయాన్ని మననం
చేస్తేనే కలగవలసినవివేకం కలుగుతుంది.

౧౦

ఇహము పరమ్ము గెండు తుల
కెత్తి సమమ్ముగఁ బూరుషార్థ ని
ర్వహణ మొనర్చు శ్రౌత మన
వద్య సనాతన మీసడించియే
యిహము పరమ్ము సురత మెఱ
యించు నడైదిక దుష్పథమ్ము సం
స్కృహఁ బడనేల? సంస్కృతి వి
హీనతమైఁ కెడనేల మానవుల్ ?

వికసనశీలా లవడంచేత ఆకాశ తత్త్వా
లైన పుష్పాలచేత మానవుల కీప్రశ్న వే
యించడ మెంతో సమంజసంగా ఉంది.
అనుభవానికి విరుద్ధమైన అపప్రచారానికి
లాంగి భారతీయుడు స్వధర్మచ్యుతి నంప
తున్నాడు. వేదధర్మాన్ని అనుష్ఠించినంత
కాలం భారతదేశం విహికంగానూ సర్వో
త్తమంగా ఉన్నది. పాగమార్థికంగా బు
ద్ధురత్వాన్నే వహించింది. తమ తమ
దేశాల్లో లిండిలేక ఇక్కడ సమృద్ధిగా
ఉందని బ్రదుకుదామనివచ్చిన విదేశీయులు
కౌర్యాగ్ర్యంకొద్దీ ప్రభువులై ఇహపరసా
ధకమైన వేదధర్మాన్ని ఈసడిస్తే దూ
దూ బసవన్నలమై మనమూ ఈసడిస్తు
న్నాము. రాజకీయ స్వాతంత్ర్యాన్ని
పొంది స్వధర్మాన్ని అభిమానంతో అవ
లంబించలేక పోతున్నాము. ఇంతకంటే
గాలికి పతన మేముంటుంది ?

౧౧

పత్ర మొ పుష్పమో ఫల మొ
భక్తి మెయిం బర మేశు నర్చనం
బాత్ర మొనర్పగా గలుగు
ప్రాజ్ఞులు తాము తరించిమాకు నా
ముత్ర ఫలాప్తికై సుకృత
మున్ ఘటించినవారు గారె? యీ
మాత్ర కృతజ్ఞతన్ గనని
మాండులమంచు మమున్ దలంతురే!
పుష్పవివేకంలాని పూలకు గీతా సం
స్కారం గాథండాఉన్నది. దానికితగట్టు
గానే తమ వివేకాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నాయి.

౧౨

ఉల్లములందు మా కొఱవ
నువ్విగులూరెడు మీరు మీవసూ

తల్లజముల్ నితాంతము ము
దంపడుటే పదివేలు మాకు, ను
త్ఫుల్లతఁ గాంచినన్ దడవు
పోలదు నిల్వఁగ, విచ్చు మొగ్గలే
కొల్లులుగాగఁ గోసికొని
కోమలులన్ దనియింపు మింపుఁగన్॥

విచ్చినతరువాత చెట్టున ఎక్కువ
నేపు ఉండలేముకాబట్టి వికసనోన్ముఖము
కుశదశలోనే మమ్మల్ని కోసుకొనిపోయి
మీరూ మీఇల్లాండ్రూ ఆనందించుండుం
టున్నాయి. ఈపూలబొదార్యానిక ధన్య
వాదా లర్పించడం మన ధర్మం.

౧౩

నిక్కువ మింతకింటి నల
నీరజ నేత్రలే వచ్చి తాముగా
నిక్కుచు నీటుగోటుల వ
నిందిరుగాడుచుఁ గుల్కు పల్కులం
జొక్కుచు సోలుమన్ దళుకుఁ
జూపులఁ గప్పచుఁ బూలకోతలొ
జక్కిలిగింతలన్ గొలుపు
సౌఖ్యములే నిరవద్య హృదయముల్॥

అనాచిత్య స్పర్శలేని పరమ సుకు
మార నాగరక భావన. పురుషుడు వచ్చి
పూలుకోయడంకంటే తమవలె సుషుమార
లైన సుందరాంగులే వచ్చి చేవభావ విలా
సాలుప్రదర్శిస్తూ పుష్పాపచయంచేస్తుంటే
తమకంటే ఆనందమో వ్యక్తం చేస్తున్నా

యి. ఈమాటలు పురుషులకు కొంత
అనూయాహేతువులైనా వాటి కానంద
మంటుంటే మనదేం పోయింది. అలాగే
పంపిద్దాము. నిజానికి లతాంగులే లతాం
తాపచయం చెయ్యడం మన ఆచారం.
బారూ నారూ సహజీయు లనిపించడం
సహజమే గదా !

౧౪

పుష్పవల్లి, సగోజాక్షి, పూవుబోణి,
మొల్ల, మల్లిక మొదలైన ముద్దుపేర్ల
గాటముగ మోపయింగూర్చిఁ గాటుకొనెడు
నమృతహృదయలు గారె మీయాడువాగు!

నేలరాలిపోయే పూలను నెత్తినపెట్టు
కుంటూ తత్సంబంధినామధేయాలు ధరించి
పరమాభిమానాన్ని ప్రదర్శిస్తున్న స్త్రీజా
తిని పుష్పజాతి సముచితంగా అభినంది
స్తోంది. విలాపం పేరుతో తమ కళ్ళ లాపా
దించినకళంకాన్ని వివేకం పేరుతో తుడిచి
వేసుకున్నది.

‘జ్వలతి చలితేంద్రనోఽగ్నిః’ అన్నట్లు
ఆవధానిగారి మేధాగ్ని కదిలింపుతో ప్ర
జ్వలించి ఈ పుష్పవివేక ఖండకావ్యాన్ని
ఆవిష్కరించింది. ఇది అందరికీ అంనుభా
టులో ఉండదన్న దృష్టితో అన్ని పద్యా
లూ అనుస్యూతంగా ఉదహరించాను.
దీన్ని గారి శిష్యులే యాముజాల వెంకట

(తరువాయి 12 వ పేజీలో)

అణ్వుస్త్రములు - ఒక సమాలోచన

అనువాదకులు : శ్రీ సి. నరసింహాచార్యులు, ఎం. ఏ., ఎం. యిడి., బి. ఎల్.

మూల రచన : కీ. శే. డాక్టరు డి. యస్. రాజు (కల్లులు రాజు)

మాజీ కేంద్ర ఉపమంత్రి.

చైనా పాకిస్థానుదేశము లిప్పుడు మన భరతఖండమునకు దురంతశత్రువులై యున్నవి. అట్టి శత్రుశక్తులను మనము ఎగుర్తొనవలసి వచ్చిన పరిస్థితులలో నుంటిమి. ఇంతవరకు వారితో నెట్టిన్నే హాభావమును గాని నెలకొల్పుకొనుటలో మనము విఫలములమైనాము. వారి దురాక్రమణి ధోరణి ఎంతమాత్రము కొగవడక అట్లేయున్నది. వారు నిరంతరము తమ ఆయుధబలమును, సైనికాధిక్యమును, పెంచుకొనుచునే యున్నారు. పాకిస్థాను మనదేశముపైమాత్రమే ఆదరింపులు బెదిరింపులు చూపుచున్నది. కాని చైనా ప్రపంచదేశము లన్నిటిని అధికతరముగా మనదేశమును వలెనే బెదిరింపులకు లోనుచేయుచున్నది.

ఏదేశమునకైనను అంతర్జాతీయ సంబంధములలో శాశ్వతమైన మిత్రులుగాని, శాశ్వతమైన శత్రుకోటివారుగాని యుండురని మనమందరము గ్రహించుకొన్న విషయమే. కాని ప్రతిదేశమునకు స్వలాభాపేక్షలతో శాశ్వత అభివృద్ధిమార్గములు మాత్రము కూడియుండును. బహుక్లిష్ట పరిస్థితులలోను, సర్వనాశనము సమీపించుననుభయంకర పరిస్థితులలోను, దేశక్షేమమే ముఖ్యమైన సమయములందును, ఎంతటి గర్భశత్రువులైనను సన్నిహితు లగుదురు. రాజకీయాదర్శ సూత్రములు ఒకవిధమైన

ఘాతాచార్యములు. ఆ తేర మరుగననే సర్వదేశములు తమతమ అభివృద్ధి కార్యక్రమములను, తమ దేశీయవిస్తరణకై చేసికొనుచుందురు. అట్టితేరి యుద్ధములందు బయోపదయములను నిర్ణయించుటలో ఆయుధబలమే ప్రథమస్థానము నందును. దీనివలన దేశముల చరిత్రగతియే మారుచుండును. మానవజాతిలో నాగరికత ఆవలరించినది ముదలు నేటివరకు ఈసత్యము ఎట్టిమార్పు లేక ప్రబలముగా నున్నది. యుద్ధశాస్త్రమున నీ మూలాధార సూత్రములను గ్రహించి క్రిగుపద్ధతిలో నిర్వహించుకొనని దేశములు నశించి పూర్తిగా విస్మరింపబడినవి. ధైర్యశక్తియులు, నైతిక బలసంపత్తి, యనువానిక పలుకులు పోయినవి. ఆధునిక ఆస్త్రబలప్రయోగపు ఆరంభముతో నిట్టిపరిస్థితు లేర్పడినవి. ఈ ఆధునిక ఆస్త్రప్రయోగపు యుగమున వేగోక ముఖ్యవిషయమున్నది. మానవుడు నంద్రునిపై స్వేచ్ఛావిహారము చేసి; నిర్భయముగను, విజయసంతముగను, భువికి రాగలిగిన యుగ మిది. ఈకాలమున మానవుడు ఎట్టి ప్రయోగ ప్రయత్నమునకైనను, అన్ని అడ్డంకులను అధిగమించగల సమర్థుడే. మన మిది ఎన్నటికిని విస్మరించరాదు. ఈ యుగము నందలి ముఖ్య లక్షణములతో కలసి పురోగమించని దేశములు మనుటకు అవకాశములు అతిస్వల్పములు.

ఈ పైవేర్కొన్న మూలాధారనూత్రములపై నాధారపడి మనము మన దేశమునకు ప్రాథమికమైన పునాదిని నిర్మించుకొనుటకును, సైన్యమును విస్తరింపజేసికొనుటకును, పటిష్ఠమైనరీతిగా నుండవలెను. దురాక్రమణదారులైన దేశములవారికి చాల మార్గములు, ఆవకాశములు ఉన్నవి. వారి ఇష్టప్రకారమే కాలము, స్థలము, ఆయుధబలము, చాడిచేయు విధానములు, ప్రథమావకాశములు పొందగలుగుట యనున గన్పియు వారి హస్తగతములై యున్నవి. గానదేశమున కన్ననో, ఈ ఆవకాశములలో నొక్కటియులేదు. మనము దురాక్రమణ చేయుటకు ఆవకాశములే లేవు. మన కట్టి ఆవకాశములు భావికాలమున కలుగునను ఆశ కనుచూపుమేరలో కానరావలసింది.

నేటి యుద్ధములలో యుద్ధ సంప్రదాయములు అతిక్రమింపబడినవి. యుద్ధనీతి, తంత్రజ్ఞతా విధానములో ననేక రీతులు ప్రవేశించినవి. ఇవిగాక టాంకులను, విమానములను, ఆయుధములను ప్రయోగించు సైనికశాఖలు, మరెన్నో తోడ్పడుచున్నవి. జీవస్మరిత సమస్య యుద్ధవిధానపుడు, నిస్పృహప్రబలిన కాలమున, సర్వనాశనకారియైన హైడ్రోబమబాంబు కట్టికడపటి యాయుధప్రయోగము కావచ్చును. దీనికి భిన్నమైన వేరొక యుద్ధ విధానము కలదు. ఇందు అతి నైపుణ్యముతో చేయబడిన అణ్వస్త్రములు కల్బలములోని ప్రథమశ్రేణివారి కీయబడును. వాటి ప్రయోగముచే గెండు మైళ్ళవరకు శత్రు

సైన్యమున గెండుమూడు శ్రేణులను సర్వనాశనము చేయవచ్చును. పైగా నీ యాయుధములను శత్రువుల కేమాత్రము తెలియనీయకుండ ప్రయోగించవచ్చును. ఈ ఆయుధ ప్రయోగము సంప్రదాయానుసారమైనదే యని అందరు సంగీకరించిరి.

ఐరోపా యుద్ధకాలమున **NATA** యుద్ధ సైనికులకు అందగకు నీ యాయుధములు అతివిరివిగా నీయబడినవి.

దైనాదేశము పైపదనములో నేపదని సైన్యమునందు నవకాశమున్నది. వీరు అతి త్వరితగతిని అసంఖ్యాకముగ అణ్వస్త్రబలమును సమకూర్చుకొని హైడ్రోబమబాంబులను కూడ, అస్త్రప్రయోగసాధనములతో సహితము గుట్టలుగ నిద్ధము చేసికొన్నారు. వీటి సహాయమున మన దేశములో నేప్రదేశము పై నైనను ప్రయోగింప సమర్థులు. ఇట్టి అణ్వస్త్రప్రయోగము చేయరాదని అంతర్జాతీయ సమాఖ్యవారి ఆధిపత్యమున నేర్పడుచున సంధి పత్రమున ననేక దేశములవారు ఒప్పందమున కప్పపడి సంతకములు 1968 లోనే చేసిరి. కాని వారు తమ ఆయుధములను, ఇతర దురాక్రమణదారులు తమపై చాడిచేసిన పుడు, వారినుండి గక్షుకు ప్రయోగింపవచ్చుననుట మున్నగుషుగతు లాపత్రమున ఏర్పాటు చేసికొనిరి. ఈ అపవాద నూత్రములవలన తక్కిన సంధి షరతులు నిరుపయోగములే. ఏలయన, వీటినిచూపి ఆవకాశము పొందుకోవలనే సర్వనాశనకారి యగు కార్యక్రమ మెంతో జరిగోవును.

ఈ సమస్యలను పరిష్కరించుటకు మన ప్రభుత్వము సంపూర్తిగ విముఖమై అత్యంతమైవ పట్టుదలతో తిరస్కార భావమునే చూపుతున్నది. కాని ప్రజలకు ప్రస్తుత పరిస్థితులు పూర్తిగ నవగాహన మైనవి. తీవ్రరూపమున బారుణ పరిస్థితులు తమపై బడినపుడు ముమ్మెట్లు రక్షింపగలుగుదురో తెలిపి, తగినంతగా విశ్వాసముకలిగించు పూచీ నీయవలె నని ప్రజలందఱు ప్రభుత్వముపై ఒత్తిడి తెచ్చుచున్నారు.

ఈమధ్యనే, నిపుణులైన శాస్త్రజ్ఞులతో సమావేశపరుపబడిన “దీనదయాల్ కమిటీ” వారు మన సమస్యను పూర్తిగ సర్వతోముఖముగ పరిశీలించిరి. ఆర్థికముగను, శాస్త్రపరిజ్ఞాన విధానముగను, రాజకీయముగను, నీ సమస్యను వారు పరిశీలించిరి. మనదేశము బాంబులు చేయుటే ఏకైక మార్గమని వారందఱు ఐక్యకంఠముతో సలహా యిచ్చుచు వక్కాణించిరి. సమయ మిప్పటికే మితిమీరిపోలేనుకాని; చాల అలస్యమైనదని వారు చెప్పిరి.

భాగతదేశ మిప్పుడు తన చరిత్రలో నత్యంత క్లిష్టపరిస్థితులను ఎదుర్కొనుచున్నది. ప్రభుత్వమును, నాయకులును, విధినిర్ణయమైన ఈ సమస్యకు సరియైన పరిష్కార మార్గ మన్వేషించుటలో విఫలులైనచో, వారు భావితరములవారి శాప భావములకు గురియగుదురు. దేశచరిత్ర వలన గుణపాతము నేర్చుకొననివారు ఆట్టి దుఃఖపరిస్థితులకు మరలమరల లోకై నాశ నము చెందుదురుగా!

మూడు ఖండకావ్యాలు

(9 వ పేజీ తరువాయి)

శాస్త్రీగారు, ఖమ్మంజిల్లా బూర్గుంపాడు తాలూకా రుద్రంకోట నివాసులు ప్రకాశ కులై చిన్ని పుస్తకంగా ప్రకటించారు. వెల ముప్పైపైసలు. ఏ సంవత్సరంలో ముద్రితమైందో తెలియదు. ప్రతు లిప్పుడు లభిస్తాయో లభించవో తెలియదు. ఆస్తి ఒకటి నాదగ్గర కలాగో చేరింది, అయి దారేళ్ళక్రితం. చదివి ఆనంగించిన అనాడే ఇట్టివ్యాసంప్రదాయాలన్న సంకల్పం కలిగింది. ఇన్నాళ్ళకు సమాలోచన ఆపుణ్యాన్ని దక్కించుకున్నది.

పుష్పవిలాపాని కపారప్రచారం కల్పించిన ఘంటసాల ఇప్పుడు లేరు. ఆయన చూచిఉంటే దీనికి ఆ అదృష్టం పట్టేదేమో! బాలముగభీక్ష్మజో, బాలసుబ్రహ్మణ్యమో దీన్ని తమ మధుర కంఠంతో పాడి లోకానికందిస్తే ఆంధ్రజాతి తన వివేకాన్ని ప్రదర్శించుకున్నట్లవుతుంది.

వ్యాసం పెద్దదవుతోందన్న భయంతో ఎక్కడికక్కడ ఎన్నెన్నో సంకోచించ వలసివచ్చింది. నాకీ ముగ్గురు కవులూ సమాన గౌరవనీయులే! వేదులవారు లేక పోయినా వారి అభిమాను లెందరో ఉంటారు. వాళ్ళల్లో నేనూ ఒకణ్ణి. ఈ తులనాత్మక పరిశీలనలో తోచిన భావాలను ప్రకటించినందులకు కవులతోపాటు కవి తాభిమానులైన సహృదయులు మన్నిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాను.

శ్రీ వేణి

ప్రి వేణి

శ్రీ చేబోలు చిన్మయబ్రహ్మకవి. ఎం.ఎ. కుసుమహాగ్రశ్రీ నికేతనం. వీరభద్రపురం. రాజమండ్రి-4. గ్రంథము వెల ఆరుదు గూపాయలు.

సంస్కృత వాఙ్మయమున భర్తృహరి స్థానము విశిష్టతమము. వాక్యపదీయమున శతకత్రయమున (నీతిశృంగార వైరాగ్య శతకములు) రచించిన భర్తృహరి యొకరా లేక సమాననామధేయముకల వ్యక్తి ద్వయమా యను నభిప్రాయము సమాహితము కాలేదు. భర్తృహరి జీవిత చరిత్రయు స్పష్టముగాఁ జెలియదు. (నాటి వారికి నేటివారికివలె స్వీయప్రశంసాభిలాష లేకుండుట మన యదృష్టమో వారి దురదృష్టమో?) ఇట్టి యాతని జీవితమును గురించి పెక్కువిధముల కట్టుకథలు (ఏది యథార్థమో నిశ్చితముకాదు కదా!) ప్రచారములో నున్నవి. వాని నాధారముగాఁ జేసికొని యనేక ఖండ లఘు కావ్యము లాంధ్రమున నావిర్భవించినవి. ఆట్టివానిలో నిటీవల వచ్చిన 'ప్రివేణి' యొకటి. ఇది సుమారు గెండువందల యేబది పద్యములతో నిండియున్నది.

ప్రివేణిని రచించినవారు శ్రీ చేబోలు చిన్మయబ్రహ్మ కవిగారు. వీరు బహుభిరుద పట్టభద్రులు. బహుగ్రంథకర్తలు. బహుధా సన్మానితులు. వీరి రచనలన్నియు భగవదంకితములే. ప్రివేణిని పునరూరు (మై

సూరు ప్రాంతములోనిది) విశ్వనాథున కంకిత మిచ్చిరి. ఏతత్కావ్య కన్యా సుసంపన్నా కర్తలు శ్రీ పి. వి. రావుగారు. శ్రీ చిన్మయబ్రహ్మ కవిగారు నిగంతర సద్య రచనా ప్రయులు. వీరి కవిత్వము సరళమై నిరూపూట ధారాశుద్ధితో సరస సరళమై యున్నది. కందపద్యరచన సుందరతరమై యున్నది. మిగిలిన పద్యములు సుందరములుగా నున్నవి. వర్ణన, పద్యనిర్వహణ, కథానిర్వహణ, రససోపణ, యొకదానితో నొకటి పోటీపడుచున్నవి.

ఇందు మాడుతరంగము లున్నవి. ప్రథమ తరంగము విక్రమార్కుని సభ, శారదోత్సవములు, కవిపండితాది ప్రశంస అనువానితో నొప్పొరియున్నది. ద్వితీయ తరంగము భర్తృహరి దంపతుల సరసా లాపములు, సహగమనమునుగూర్చి భానుమతి యాతని ప్రశ్నించుట, భర్తృహరి యామెను పరీక్షింప నెంచి బయలు వెడలుట అనువానితో ముగియును. మాడన తరంగమున భార్యను గోల్పోయిన భర్తృహరి నిర్వేదము, యోగిసాక్షాత్కారము, ఉపదేశము, భర్తృహరి యాత్రాగమనము, ఆతని యుపదేశములు, అనుభూతులు,

గురుప్రశంస, కలిగి భర్తృహరి త్రివేణీ ప్రవేశమున ముక్తి నందుటతో ముగియును.

విక్రముడు కవిప్రశంస చేయుచు చెప్పిన 'కట్టికఁ బనిసెప్పవు' తంకి పద్యములు పాఠకుల నాకర్షించును. ఇట్టిపద్యములు బహువచనములోనున్నవి. మొదటితరంగము లోని కవిపండితగోష్ఠాలు బాగుగ నున్నవి. పద్యములును సహజసుందరములై కవిప్రతిభను భాషావైదగ్యమును వెల్లడించుచు న్నవి. రెండవ తరంగము విచిత్రగతితో నడిచినది. మూడవతరంగమున యోగిదర్శనము, ఉపదేశములు అనుభూతులు బాగు న్నవి. పద్యములును పాఠకుని తమతోఁ బరువెత్తించునట్లున్నవి.

రాజసభారంగమున సారస్వత ప్రశంస చే సరస్వతిని; భానుమతి భర్తృహరుల దాంపత్యమున యమునను; వైరాగ్యానుభూతి కథనమున పరమపవిత్ర యగు గంగను; మనమున నిడుకొని, పైమూడిటి కలయిక ప్రయాగయందు (యజ్ఞధానువున కర్థము దేవపూజకవితా పరమ లక్ష్మ్యము దేవపూజయే-మరొక్కటి లక్ష్మ్యమే-చో నా దేవతాద్వైనియోగ మే యగును) అనగా కవిభావనా ప్రయాగయందు జరిగినట్లు భావించి కవిగారు నీని కీషేను (త్రివేణి) పెట్టి యుందురు. ఇందలి తరంగ త్రయమును మనోహరముగఁ జిత్రించుటకు యథాశక్తిగా యత్నించిరి.

ప్రచారములోనున్న భర్తృహరి కథ. భర్తృహరి విక్రముని నెచ్చెలి. మహామంత్రి. మహాకవి. భానుమతి యాతనిభార్య. వారొకనాడు సాధోపరిభాగమున నుండగా; నొక శవమును, దానివెనుక నేడ్చుచు

నిలవంతముగా దీసికొని పోబడుచున్న శాంతను, జూచి భానుమతి యిదే మని భర్త నడిగెను. అప్పు డాత డది సహగమనమని పలికి దానిని వివరించెను. అది విని భానుమతి 'భర్తృమరణము తెలిసియు ప్రాణత్యాగము చేయని స్త్రీ సతీయేనా? (భర్తృమరణము తెలిసియు నింకను బ్రతికయుండుట నింత) యని పరిహసింపగా; భర్తృహరి యామెను పరీక్షింప దలచి, వేటకేగి తన మరణవార్తను కల్పించి యామె కందజేసెను. ఆమె యానాగ్త వినుచునే మరణించెను. శ్మశానమున గుఱింపుచున్న భర్తృహరి దృష్టి నొక యోగి యాకర్షించెను. ఆయోగి తన కమండలమును తానే పగులగొట్టుకొని దుఃఖించుచుండెను. విస్మితుడైన భర్తృహరి యోగిని 'నీవు స్వయముగా పాత్రధంగము జేసికొని దుఃఖింతు వేమనిప్రశ్నింపగా యోగి 'నీవు చేయుపనియు నదియేకదా!' యని పలికి తత్త్వోపదేశము గావించెను. అప్పుడు భర్తృహరి మహాజ్ఞాని యయ్యెను.

సిద్ధు డిచ్చిన అమృతఫలమును విక్రముడు తనకొట్టెననుడైన భర్తృహరికీయగా నత డద్దానిని తన భార్యకు; ఆమె తన యువభర్తకు; నాడు తన యుంపుడు కత్తెకు; నామె దానిని తన యిష్టునకు; నీ విధముగా నిచ్చిరి. అది చివరకు భర్తృహరి కంటబడగా నతడు దాని చరిత్రను విచారించి విరక్తుడయ్యెను. ఇట్టి కథలనేకములు ప్రచారమున నున్నవి.

ఇది కథయగుటచే నిందలి యనౌచిత్యములను మనము విమర్శింపరాదు. కానిచో కథ యెట్లు సాగును? ఎంత మహోద్యోగి

భార్యయైనను, ఆనూర్యంపశ్య యైనను, సుహృదృ హృదయపోషిత యైనను, ఆనాటి సహాగమన సంప్రదాయము నెరుగని స్త్రీ యుండునా? కవి వైరాగ్యము నను (వైరాగ్య శతక నిర్మలామునకు) భార్యమగణన పోతువు కావలెనా? లోకములోని మగజులు సుఖదుఃఖములు వాని (కవి) భావనాశక్తిని స్పృహంబుజేయు నాలవా? వైరాగ్యశతకమున కని కాని మైన నీతి శృంగారశతక గణనకు కారణ మేమైయుండును? నాల్గవ శ్రీరామాయణ గణనకు మూల మేది? ఆయనకును శ్రీరాముని యనుభవ మేమైనకలిగినదా? ఇట్టికల్పనలకుమూల మొకవియందు పాతకులకుగల గూఢాధనాన్ని మితిమీరుచున్న పోతునని చెప్పవచ్చును. అది యుక్తాయుక్తములను విస్మయంపజేయును కదా!

అవతారికా నిర్వహణ ప్రాచీనానుకరణమే యైనను క్రొత్తపుంతల బట్టినది. అవతారిక ప్రవేశ ప్రశంసతో నారంభమగును. ఆ ప్రశంస యర్థవాద మైనచో బొగుండునుకాని మితిమీరిన ముగము నుత్తును. కామిత ఫలచాయినీ! జగత్కల్యాణీ! నీవదోధ సతురత్వముల్ విబుధ నీప్తి కొయారము నేర్పు' వంటి మాటలు తాదృశములు. వెనుకటి కావ్యములు కన్నూరతాంబూలము లందినపిదప నారంభమైనవి. ఇందు కావ్య రచనానంతరము 'మృష్టాన్నాద్యుత్తమ సత్కృతుల్ నెఱపి పద్యాప్రీతి నగించి యాత్మోన్నత్యంబును దెంచి మైత్రికొక విఖ్యాతి న్నమార్జించి ప్రేమన్నీకొ కపురంపు దమ్ములమునన్ మన్నించి తా నిటనున్.' కృతిపోషకుని

పితామహుని వర్ణనతో నారంభమై కృతి పోషకుని కుటుంబవర్ణన యైనవిమ్మట వంశము విశిష్టత మించునందు బూర్తి చేసిరి. ఈ వర్ణనయందు స్వోత్కర్ష కొంచెము మితిమీరిల్లున్నది.

ప్రథమతరంగమున రాజకవి పండితాదుల పరస్పర ప్రశంసలు మెండుగానుండి పాతకునికి కొంత మాంద్యము కలిగించునట్లున్నవి. సమస్యాపూరణసో, వర్ణనసో, ప్రహేళికాదుల నిర్వహించిన బాగుండెడిది.

రెండవ తరంగమున పౌరాణికుని నూత్నులు భౌతిక ధాసహాయకారులైనను భౌనుమతీ ప్రశంసాపదములై యున్నవి. ఏ సావిత్రిచరిత్రనో, మరోక ధానికనో చెప్పించిన (సంగ్రహముగ) పాతకుల కొకింత స్ఫూర్తికలిగించి యుండునేమో? కవి ప్రయత్నించిన భానుమతీ భర్తృహరుల శృంగారమును మరింత చమత్కార స్ఫోగకముగ చిత్రించియుండవచ్చును. భర్తృహరి, చిలుకతో వినోదించుచున్న భానుమతిని, కీరవాణిరావే నను నెడబాసి వసియింప న్యాయం బగునే? యనిపించుగా; వాతాయనోద్ధత తదాంబుము విని యామెతోడన శరనోయన, సరసధునియై వెడలెనట. శరవేగము, నదీవేగము-ఇందు నాయికా గమనవేగము నిట్లు చెప్పుట సహృదయ హాసగ లేదు. భర్తృహరి, వచ్చిన యర్థాంగం గడుమచ్చిక బాహుల నదిమి మన్నించి తదీయాచ్ఛనయన పద్ధతిల వెచ్చని నీర్తుడిచి కొప్పువిరుల నివురుచున్, భానుమతీ సౌందర్యమును ప్రశంసించి 'నీ హృదయకనిన్ సురుసంగోహముతో నింపబాలి తుష్టింగను నా సాహస

మభినందించెదవే హితకారిణి పొగడెదవే
యలివేణి! యని పలుకగా; నామె సమ
ర్థుని బలిగా నోచుకొను తొయ్యలి తొ
య్యలి యని పలికి; 'కాని యంగనాజనము
లకింత చిక్కెడు రసజ్ఞులు లోకము నుద్ధ
రింతురే' యన్నది. ఇది యెంత గ్రామ్య
ముగా నున్నది? ఎంత భావికథా సహ
కారియైనను దంపతులయేకాంతమున నిట్లు
భానుమతిచే ననిపించుట రసపోషకము
కాదుగదా! ప్రైభాగములలో క్రీగీటులు
గీచిన సదములవిన్యాసము పరిశీలనీయము
పైగా నిది యంతయు జరగినది పగటి
యంగా? రాత్రియంగా? పౌరాణికుని
సూక్తు లెప్పుడు? ఏ పద్య మెంతవరకు
సరిపడును? మరునాడు దుర్గాపూజనేను
భానుమతి కోరగా భర్తృహరి యంగీక
రించి యామె చేయిపట్టుకొని నడచె నట.

భానుమతిభర్తృహరులు శృంగార
సామ్రాజ్యమునేలి పరిశ్రాంతులై యువ
యకాలమైనను శయ్యాత్యాగము చేయ
లేదు. అప్పుడు శవము నాచారివెంట
ఘోషతోఁ దీసికొనివెళ్ళుచుండ గా వారిక
మెలకువ నచ్చినదట. భానుమతి దుఃఖం
చుచున్న స్త్రీని జూచి యిదేమని భర్త
నడిగి, సహగమన సంప్రదాయము నెరిగి
'చచ్చిన పెనిమిటితో భార్యతనువు వీడగ
వలెనా?' యని పలుకుటయు నన్యభావి
కముగ ననిపించుచున్నది. కథా రసపాత్ర
పోషకముగా లేదు. ఇటు భర్తృహరిక
గలిగిన వైశల్యమును, తీవ్రతను, కోగచూ
పులను వర్ణించుటయు కొద్దిగ మితిమీరిన
దేమో, యస్థానపతితమేమో, ఆ ఘట్టము
మంత పరిపుష్టము కావలెనేమో యని
పించును.

భానుమతిని భర్తృహరి పరీక్షించిన
విధమును, కోల్పోయినవిధమును భర్తృ
హరి స్వగతములో నూచించినను; ఆఘట్ట
మును విడుచుట నవీనతగానున్నను; నిం
డుగాలే దనిపించుచున్నది. శృంగారశాం
ముల పొందికను యుక్తరససంధానపరి
పుష్టిచే నడికిన రసవత్తరముగా నుండెడి
దేమో?

మూడవతరంగమున యోగిచేసిన యువ
దేశములో 'ఏల తెచ్చుకొందు వొక తగు
లాటంబు కోర్కెవలదు'. అనుమాట సను
యోచితముగా నగుపడదు. ప్రయాగలో
గురుప్రశంస నందిన భర్తృహరికి ముక్తి
(సిద్ధి) కాంత భానుమతి రూపమున నగ
పడినట్లు; నతడామెయందలి కాతుకమునఁ
గ్రివేణిలో నీనమైనట్లు వర్ణించుట నవీన
ముగా నున్నను; నింతగా జ్ఞానసిద్ధిసందిన
భర్తృహరి పాత్రకు, సౌచిత్యమునకుఁ
దగినట్లు లేదు. భర్తృహరి వేదాంతోప
న్యాసములచే తత్త్వకృతముచేఁ బాఠ
కుఁడునాని వైరాగ్యశతక గచన నూహిం
పవలయును, గాని నానిని నూచించిన
ట్లగ పడదు.

అవతారికకు ముందు పునరూపు విశ్వ
నాథుని గిరిజాహృదయైకనాథ సుధాకర
దివ్యహాళి, సంపాల గూప్తజనబృంద
మనాథనాథ యని స్తుతించిన శ్లోకము
కొంత విచిత్రముగా నగుపించును. శివుడు
గిరిజాహృదయమునకే యేకనాథుడా?
గంగకు కాడా? భక్తులహృదయములకుఁ
గాడా? సుధాకరునిచే దివ్యహాళి యై
నాడా? ఆనాథనాథ యని సంబోధించి,
ఆస్తజనబృందమును పాలింపు మనుట
యేమి? ఇటు 'నాథ' అను నుపసర్గ పాద

పూరకమా యనిపించును. భగవంతుని పాలన సామాన్యపాలనతో పోల్చబడి యుపసర్గప్రయుక్త మైనదా ?

చంద్రికాలోచన (ఆవ - 2వ ప.) కడు బూన్కిం బట్టితోనూడి, (ఆవ-4వ ప.) ఉద్దండకళాభిజ్ఞుడు, (ఆవ-3 ప.) విశిష్టా శిషభాగ్య (19 ప. - 5 పేజీ) నీ కవిత కంఠజ్ఞాఢీ (6 ప. 2 పే.) పదునార్క శలు (17 ప. 5 పే.) విపులాసౌజన్య (విపులమైన అసౌజన్యమైన అని యర్థము వచ్చును) 16 ప. ప్రాసాదగుణ (13 ప.) యువతీమణులన్ (7 ప.) అమరంబగు భారతీప్రియంకరకృతులు (29 ప. 7 పే.) భావనవాగ్గుదతీ పదాబ్జసేవావిజయ ప్రబంధముగ (23 ప. 7 పే.) సంపదదారాం చిత భర్మదోలికల (30 ప. 7 పే) కవి నంద్ర దీపభా (18 పేజీ 6 ప) మాదు సమ్మానము లందగల్గుటలు మన్ననయే యనవచ్చు నెంతయున్ (10 పేజీ 45 ప. ఏ రాజైనను అర్జునను సన్మానించుచో నిట్లనుట భావ్యమా?) వైదిక గాయకశిల్పి సమాదరణీయులగు వీరు లయ్యెడరా జా మోదంబందిరి (48 ప 11 పే) కారద సమం చిత సత్కృపన్ (60 ప 15 పే) చిత్తతో షణీ (12 ప 19 పే) మదాత్మీయ కళాభి రతివి (21 ప 21 పే) అరయంగనుబోవ డదేమి చిత్రమో (41 ప 25 పే) త్రివేణీ కన్యాభాగ్య సుధాకర (27 పే 1 ప) రసాలవాల విపుల భక్త్యముల్లాని కళా పటిమం గొనియాడవు. (17 ప 30 పే) ఆత్యగణిత కాంతిలాస్య సముదార చరి త్రలు (22 ప 31 పే. ఈ దీర్ఘ సమాసం సాధ్యకమేనా ?) తమ కిది యాచిత్యంచే

(28 ప 33 ప) ఉచిత మేయని యుండవలెనే మో(ఉచిత-ఓచిత్య-అర్థ భేదము కలదు) చదివితే నేప్రయోజనము ? (అర్థము సద్య న్సూర్తిగా లేదు - 44 ప 36 పే) కార్తిక పార్వమీ పర్యమందు (60 ప 39 పే) కణ్ మణీయుక్త (81 ప 41 పే) వంటివి పాత కుల మనశ్శ్రవణ విచిత్రములై యుండును.

వినితధరామండలి నిం, పుదనర బాలిం మతా మపూర్వప్రతిభన్, హృదయా లే లంగల సం, పద భారతి నోచుకొన్న వగ మగు భూపా! ఇట్టి పద్యము లనేకములు. వినుత, తగ, పసందుగ, వంటివియ నగు పించును. అటనట బుతువర్ణనలు యశో చిత మనోహరములై కావ్యమునకుఁ దగి యున్నవి.

ఈగ్రంథమునకు దర్శనాచార్య, కళా ప్రపూర్ణ శ్రీ కొండూరు వీరరాఘవాచార్యులుగారి సమీక్ష మిక్కిలి శోభావహ మై సముచితమై యున్నది. అదియొక పెట్టని యలంకారము. శ్రీ యంద్రగంటి వారి యాప్తవాక్యము సముచితమై యు న్నది. గ్రంథమునకు శ్రీ కవిగారి విశేష ములు పాతకుల యుత్కృంత నపనయింప జాలినన్ని చిత్రపటసహితములై గ్రంథము నకు నిండుండవమును కల్పించుచున్నది.

తాత్త్విక, భక్త, కవుల చరిత్రలను వర్ణించుచు భగవదంకితమైన శ్రీ చిన్మయ కపింద్రులవారి కవితా ప్రవాహ మోంధ్ర పాతకలోకమునకు నిరంతర మానందదా యిని (నిరంతర కావ్య సస్యసంప దభివృద్ధిచే) అగుగాక యను మనకోరిక వ్యర్థము కాదు.

— శ్రీ ప్రసాద్.

తమసో మా జ్యోతి ర్మయ

శ్రీమతి యస్. రమాదేవి వివ; బి. యిడి.

ఆధునిక విజ్ఞానము సువికాలము. అన్నిరంగాలలోనూ విజ్ఞానము శాస్త్రజ్ఞుల ప్రయోగ ఫలితాలతో అభివృద్ధి చెందుతోంది. మానవులను వారినీతిగతులను వివిధ కోణాలనుండి పరిశీలించిన వేర్వేరు శాస్త్రజ్ఞులున్నారు, వారి సహాయంతో ఎన్నడూ కనీ వినీ ఎరుగని సౌఖ్యాలన్నీ నేటిమానవులు సమకూర్చుకుంటున్నారు. మేధావులైన శాస్త్రజ్ఞుల మేధచే మానవులంతరిక్షకక్ష్య లోనికి చొచ్చుకొనిపోతున్నారు. కానీ ఇన్ని సుఖాలమధ్య ఏదో తెలియని అశాంతి. అసంతృప్తి మానవుల నెల్లవేళలా వెన్నాడుతూనే వుంది. భౌతికంగా ఎన్ని సుఖాలను సమకూర్చుకున్నా ఆకస్మికంగా వారి కెదురయ్యే ప్రమాదాల సమస్యలను పరిష్కరించుకోలేక పోతున్నారు. దీనంతటికీ కారణం రోజురోజుకూ వారిలో అభివృద్ధిచెందుచున్న అహంకారమే అని పిన్నుంది.

“ఘామే నావ్రియతే వహ్ని ర్యథాఽఽదగ్ధో మలేన స
యథోల్బే నావృతో గర్భ స్తథాతే నేద మావృతమ్॥

(అ 3. 33 శ్లో)

అని గీతలో చెప్పినట్లు పొగచే అగ్ని, దుమ్ముచే అద్దము, మావిచే శిశువు కప్ప బడియున్నట్లు కామముచే మానవుల జ్ఞానము కప్పబడిఉంది. వినరడంతో అగ్ని, తుడవటంతో అద్దము, మావిని తొలగించటంతో శిశువు ప్రకాశవంతమైనట్లు కామము (కోరికలు) దూరముకానిదే మానవులు నిజమైన విజ్ఞానవంతులు కాలేరు. మానవజాతి నిజమైన విజ్ఞానాన్ని సాధించాలంటే అన్ని జ్ఞానాలకు పునాదివంటివైన ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానం కొంతవరకైనా కలిగిఉండాలి. ఈసృష్టికి కారకుడు, లోకాధ్యక్షుడునైన నీ పరమాత్ముని తత్త్వమును గూర్చిను కొంతైనా తెలుసుకోవాలి.

పరమాత్ముడు గెండు ప్రకృతులున్నాయి. అవి పరా-అపరాప్రకృతులు, భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, మనస్సు బుద్ధి, అహంకారము అను ఎనిమిది భగవానుని అపరాప్రకృతి. ఈ అపరాప్రకృతి వలన నేర్పడిన సృష్టి అంతా జడము. ఇది స్వయం ప్రకాశము లేక నాశన హతూ తిరిగి పుడుతూ ఉంటుంది.”...

“మయి సర్వ మిదం ప్రోతం నూత్రే మణిగణా ఇవ” (అ 7 శ్లో 7) అన్నట్లు ఈజడమునకు చైతన్యం కలిగించి ప్రకాశింపజేసే శక్తి భగవానుని పరాప్రకృతి. ఇది జీవరూపమైనది. చిన్నవి, పెద్దవియైన రంగురంగుల పూసలను ఒక్కటే దారం హారంవలె మీస నిలబెట్టగలనో ఆరాగే సృష్టిలో అపరాప్రకృతివల్ల ఏర్పడిన వాటన్నింటినీ పరాప్రకృతి నిలబెట్టి ఉంచుతూంది.

ఇట్టి పరాశక్తిని మరచి మానవులు నేడు తామే అన్నిటినీ సాధించగల మనే అజ్ఞానాంధకారంలో పడిపోతున్నారు. తాముచేసిన కృషితో తలచినన్నీ సాధించ

గల మని కలలు కంటున్నారు. ఉదాహరణమునకు - మంచిమేలురకం విత్తనాలను నాటుతున్నారు - అంతకంటే మేలురకపు టెరువులను వేస్తున్నారు. క్రిమిసంహారక - మందులను జల్లి పంటలను చీడపురుగుల బారినుండి రక్షిస్తున్నారు. వీటన్నింటిలో కనివినీ ఎరుగనంతటి పంటదిగుబడి రావాలని ఆశిస్తున్నారు. కానీ పంటకు కావలసింది భగవానుని సహాయసహకారాలతో లభించే తగిన ఎండ, తగినంతవాన అని తెలుసు కోలేక పోతున్నారు. ప్రకృతి విలయతాండవం చేసి పంటలను నేలమట్టం చేసి, మానవజీవన వ్యాపారాలన్నింటిని స్తంభింపజేసిననాడు ఎవ్వరూ, ఏమీ చేయలేక పోతున్నారు. ఇటువంటి దారుణము ప్రతిసంవత్సరము సంభవిస్తూనే ఉంది. ఈ విలయాన్ని ఆరికట్టడం - ఏరాజకీయ నాయకుల - ప్రజాసేవకుల - విజ్ఞాన శాస్త్ర వేత్తల చేతుల్లోనూ లేదు.

ఏడహారాత్రములు ఎడ తెగని ఘోర మైన వానతుగవగా అలనాడు గోగోప గోపీ జను లందరకు తన చిటికెనవ్రేలిని పైకెత్తి గోవర్ధనపర్వతముక్రింద రక్షణకలిపించాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు.

శైలాంభోనిధి జంతుసంయుత ధరాచక్రంబుపైఁ బడ్డనా
కేలల్లాడదు బంధులార నిలుడీ క్రిందం బ్రహ్మదంబునన్.

అని చెప్పి వారిని ఓనార్చాడు. ఇంతటి రక్షణను వారికందుకు కలిపించాడు? ఈ గోపకులు తమప్రేమాస్పద హృదయాలతో పరమాత్ముని బంధిని చేసుకున్నారు. నూతన యావనలైన గొప్పికలు ప్రేమ వాత్సల్యములను ఉగ్గుపాలతో రంగరించి ఆస్వాదించినవారు. అమాయాద్యేషాలను దూరం చేసుకొని పరస్పరం ఆనోయ్యంగా జీవిస్తూ నోములు వ్రతాలు చేసేవారు. ఆ నోముల కాలంలో వారు నేయి, పాలు, మీగడ తినకుండా, పువ్వులు తలలో ధరింపక, కనులకు కాటుక పెట్టక మార్గ శీర్ష పుచలిలో తెల్లవారుజాముననే లేచి, శ్రీమహావిష్ణువును గూర్చి సామూహిక భజనలు చేసేవారు. “ప్రభూ దయతో చాలినంత వర్షము ఎల్లెడల కురిపించి మాప్రజలంతా మఖంగా ఉండేటట్లు; పంటలు బాగుగా పండేటట్లు; చూడు. మాగోవులు పచ్చిక తిని బాగా బలిసి బాసలనిండుగ పాలిచ్చేటట్లుచెయ్యి. నీదయతో ఏకష్టమూ ఎరుగకుండ మా జీవితా లన్నీ కొనసాగిపోయేటట్లు చూడు.” అని విశ్వాధారుడైన పరమాత్ముని వేడుకొనేవారు. ఇదే మన ఆర్ష ధర్మము.

ఇటువంటి మనఆర్షధర్మానికి నేడు అన్యాయం జరగిపోతుంది. అనూయా ద్యేషాలు, పదవీన్యామోహాలూ ఎల్లెడల తాండవిస్తున్నాయి. శ్రీమహాత్సల్యములు కనుమర్చగై పోతున్నాయి. మానవులందరూ తమతమ హృదయాలలో ప్రేమజ్యోతులను వెలిగించి సామూహిక ప్రార్థనలను జరపాలి. మన ఆర్ష ధర్మమును కాపాడాలి.

“ధర్మో రక్షతి రక్షిత” అన్నట్లు ధర్మాన్ని మనం రక్షిస్తే ధర్మమే మనలను రక్షించి మనజీవన గమ్యాలలో ఎదురయ్యే కారుచీకటులను పారవ్రోలే వెల్లుదివ్వలను ప్రసాదిస్తుంది.**

ఎదిరించిన రక్తం

- జి. భాను, బి. ఏ ఆనర్సు.

బదుగంటలకు భౌండ్రీనుండి బయటకు వచ్చాడు చిరంజీవి. గుండెనిండా గాలి పీల్చుకొన్నాడు. స్వేచ్ఛగా అంతా కలయజూచాడు. నీరెండ అనోమోస్తరు కాంతిలో మెరుస్తున్నది. ఆయిల్ కంపులో నల్లగా ఉన్న బట్టల్ని దులుపుకొని రోడ్డు వెంట నడిచాడు. గోడమీద కొత్తసినిమా పోస్టరు కనబడుతున్నది. 'అరే! మధ్యాహ్నం లేవే ఇక్కడ' అనుకొన్నాడు. 'భలేగా ఉండే బొమ్మ! పిస్తోలుమీద ఎంత షాగ్గా పండుకొందో ఆ అమ్మాయి! అబ్బే! బట్టలు సరిగ్గా కట్టుకోనన్నా లేదుమరి. ఏ సిస్కో!' అనుకొని ఇంకో పోస్టరు చూశాడు. 'అబ్బో! ఇమానాలు! ఏమైనా దీన్ని చూడాలిసిందే!' అనుకోగానే గబుక్కున తండ్రి మనస్సులో కనబడ్డాడు.

'అమ్మో.....ఇంకేమన్నా ఉందా? అరవైపైసలు తగ్గితే చితగ్లాట్టి పారే యడూ మా అయ్య!' భయంగా అనుకొన్నాడు పన్నెండు సంవత్సరాల పుర్రబాడు చిరంజీవి.

కుడిచెయ్యి నిక్కరుజేబులో పెట్టి దానిలోని డబ్బు పైకితీశాడు. ఒకరూపాయి కాగితం, తొంభైపైసలు ఉన్నవి. రూపాయి కాగితాన్ని చొక్కాజేబులో వేసుకొని, చిల్లరడబ్బుల్ని నిక్కరుజేబులో వేసుకొన్నాడు. చొక్కాజేబులోని రూపాయి తండ్రికి ఇవ్వవలసింది! నిక్కరుజేబులోని చిల్లర ఇంట్లో తల్లికి ఇవ్వవలసింది!

నిక్కరుజేబులోని డబ్బులు మోగిస్తూ స్టేషన్ దగ్గరకు వచ్చాడు. రోడ్డు ప్రక్కన, కటకటాల దగ్గరఉన్న, గానుగచెట్టుక్రింద బఠానీలు, వేరుసెనగ కాయలు అమ్మే ముసలమ్మకోసం చూశాడు. 'ఓ బదుపైసలు వేరుసెనగకాయలు కొనుక్కుంటే బస్సుస్టాండుదాకా తినొచ్చు. కొనుక్కుంటే వేస్తుంది రెండు మూడు కాయలు!' అనుకొంటూ జనంలోనుంచి ముసలమ్మ కూర్చుండే చోటుదగ్గరకు వెళ్ళాడు. కానీ ముసలమ్మ లేదు. 'ఎందుకు రాలేనో పాపం! ఒంట్లో బాగోలేదేమో! అంత ముసల్దయినా డబ్బు సంపాదిస్తుండే!' అనుకొన్నాడు చిరంజీవి. ఒకరోజు 'అవ్వా! ఇంత ముసిల్దానివి. నీ కందుకింత కష్టం?' అని అడిగితే 'కానామంది మనమ లున్నారా మనవడా! ఎట్లా గడుసుద్దిరా ఈ గడ్డురోజుల్లో! నే సంపాదియ్యకపోతే కంచాల్లోకి బువ్వ ఎట్లా రా?' అన్నది బోసినోటితో.

ముసలమ్మ సంగతి ఆలోచిస్తూ మళ్ళా రోడ్డు ఎక్కాడు. 'మా ఆయ్యకంటే ఈ ముసలమ్మే మంచిది! ఏదో బంబ్రోతు ఉద్దోగం చేస్తూఉన్నమాటేగాని మా ఆయ్య ఒక్కపైస ఇంటికాడ ఇస్తాడా? మళ్ళీ రోజూ పూరాగా తాగొస్తాడు. మంచి కూర చెయ్యలేదని అమ్మని చితకదంతాడు... అన్నకోచ్చే జీతం మొత్తం ఆసీసుకాడే లాగేసుకొంటాడంట! అడు పిచ్చోడు కాబట్టి జీతం అంతా ఆయ్యకిచ్చి వట్టిసేతులు

ప్రొగిచ్చుకొంటూ, నీనిగినబట్ట లేసుకొంటన్నాడు. ఆడు ఎదురుతిరిగి లే బాగుణ్ణు! నేనంత పెద్దయితేనా...?

ఈకా హోటల్ లో ఉల్లిపాయ పకోడీల వాసన వస్తున్నది. చిరంజీవి నోటిలో లాలాజలం ఉరుతున్నది. పద్మిని సలతో పకోడీలు కొనుక్కుంటే ... అనుకొన్నాడు చిరంజీవి. ఇంటికచ్చే డబ్బుల్లో పద్మిని సలు తగ్గితే ... మిగిలేది ఎంతై. అమ్మ ... 'ఇంతేనా' అంటుంది దీనంగా. అమ్మ తిట్టకుండా అట్లా దీనంగా ఆంధ్ర కడుపులో చెయ్యి బెట్టి దేవినట్లుంటది. 'బాబా! మీ ఆయ్య కిచ్చిన తర్వాత మిగిలిన డబ్బులన్నీ ఇంటికే తీసుకురా. మనకి సాలపురా' అంటది చినిగినకోకే ఎన్నోమాసిక లేసుకొని కట్టుకునే అమ్మ. కానీ ఆయ్యకి రూపాయి ఇవ్వొద్దని చెప్పడే...?

అడుగులు లెక్క బెడుతూ నడుస్తున్నాడు చిరంజీవి. నలుగురైదుగురు పిల్లలు ఉత్సాహంగా ఇళ్ళకు వెళ్తున్నారు. ఏవోమాటలు చెప్పకొని కాబోలు నోరార నవ్వు కొంటున్నారు. అందరూ చాదాపు చిరంజీవి ఈడువారే! ఎదురుగా వస్తున్న ఆ పిల్లల్ని చూడగానే చిరంజీవికి అనూయాభావం కల్గింది. 'వాళ్ళు ... తనవయస్సు వాళ్ళు! అంత సంతోషం ఎట్లావస్తున్నదబ్బా! తనకి రాదే? ఎందుకని? నీలిరంగు నిక్కెల్లలో, మల్లెపువ్వువంటి చొక్కాలలో ఎంతబావున్నారు వాళ్ళు! వేళ్ళలో చిన్న తెల్లరేకుపెట్టెలు! డాంట్లో పుష్పకాలుంటాయి కాబోలు! చదువుకొంటే ఎంత బాగుణ్ణు! వీళ్ళ అమ్మోళ్ళు ఎంతమంచిలో! పిల్లల్ని బాగా సదివిస్తున్నారు! ఈ వూహలు మనస్సులో కదులుతుండగా తనతండ్రి తనచదువుకు సమాధికట్టిన సంఘటన గుర్తుకు వచ్చింది.

... నిదు సంతృప్తరాల క్రిందట ఒకగోజు. వాళ్ళ ఇంటిదగ్గర పిల్లలందరూ పలకాపు సకాలా తీసుకొని బట్లోకి పోతున్నారు. తల్లిదండ్రులు తాముగా బడికి పంపకపోయినా చిరంజీవికి వెళ్లాలనిపించింది. ఇంట్లో చెప్పకుండా వాళ్ళతోపాటుగా ఉత్సాహంగా వెళ్ళాడు. బడిలో ఎంతోబాగున్నది. ఆటలు, పాటలు చెబుతున్నారు ఉపాధ్యాయులు. చిరంజీవికి బడిమీద ఆసక్తికల్గింది. మరుసటిరోజు మారాంచేసి ఏదోవిధంగా వాళ్ళ అమ్మచేత ఫలక కొనిపించి క్రమంగా బడికి వెళ్ళడం మొదలు పెట్టాడు. ఆరుతాలు నేర్చుకొన్నాడు. గుణితాలు వచ్చాయి. ఒంట్లు నేర్చు కొన్నాడు. ఎగగొట్టుకుండా బడికి వెళ్ళడం అలవాటు అయ్యింది. చదువుకోవాలనే పట్టుకల ఎక్కువయ్యింది. ఆరుతాలు సరిగారాని అన్న రాములుకూడా మురిసి పోయాడు. తల్లి అయితే బాగాచదువుతున్న చిరంజీవుల్ని ఆప్యాయంగా మెటికలు విరుచుకొనేది. రెండోతరగతిలోకి వచ్చాడు చిరంజీవి. చదువంటే శ్రద్ధ అచిన్న మనస్సుకు మిక్కుటంగా కల్గింది.

ఒకనాటి సాయంత్రం చిరంజీవి బడినుండి ఇంటికేవచ్చినప్పుడు ఒక సంఘటన జరిగింది. తండ్రి ఎవరో పెద్దమనిషితో మాట్లాడుతున్నాడు. ఆ పెద్దమనిషి ఒక్కో

సారి తండ్రిని గద్దిస్తున్నాడు. కొన్నిమాట లైనతర్వాత తండ్రి చిరంజీవిని ఆపెద్ద మనిషికి చూపించాడు. అప్పుడు చిరంజీవికి ఏమీ అర్థంకాలేదు. మరుసటిరోజు తండ్రి స్వయంగా బడిలోనికి బదులుగా పాండ్రిలోనికి బలవంతంగా అప్పజెప్పినప్పుడు తండ్రి భావం అర్థమైంది. పాండ్రిలో ఏమిచేయలేక కన్నీరుకార్చిన చిరంజీవి సాయంత్రం ఇంటివద్ద చదువుకొంటానని పేచీపెట్టినప్పుడు చిరంజీవి వీపుతోపాటు పలకకూడా పగిలిపోయింది. తండ్రి స్వభావం బాగా అవగతమై పోయింది.

‘ఒరే సన్నాసి ! సదుంకొని ఏంజేత్తావురా నువ్వు? బియ్యేలు సదుంకొన్నవోళ్ళే బీడీకొట్టు, హోటేళ్ళు పెట్టుకొంటావుంటే నీకెందుకురా శెమ. మనకి తింటాకేలేదు. ఇంకా సదుజేంటి? మీయన్న జూడు. నాచూ టిని సక్కగా పనిజేసుకొంటల్లా. నీకు రోజుకి రూపాయివస్తది. అద్దురూపాయి నాకిచ్చి, మిగతాది మీయమ్మ కియ్యి. తెలిసిందిరా. ఏడవమోక ఆడముండలా. యేడిశావో మల్లీ మక్క లిరగదంతా’ అన్నాడు బండబూతుల పల్లనిలో.

ఆనాటితో చిరంజీవి చదువుకు స్వస్తి. ఆ చిన్నారి మనసులోని ఆశలు మట్టికొట్టుక పోయాయి. చదువు కలయైపోయింది. కన్నతండ్రి తన బ్రతుక్కి, ఇంటి సుఖానికి రాక్షసుడుగా పరిణమించాడు. ఐదేళ్ళుగడచిపోయాయి. రోజుకూలి గెట్టింపైంది. తండ్రి కివ్వవలసిన ముడుపుసొమ్ముకూడా గెట్టింపైంది. శ్రీశ్రీ తండ్రిగారి తాగుడుకూడా గెట్టింపైంది. దాన్ని అడ్డుకొనేశక్తి వాళ్ళింట్లో ఎవరికీ లేకపోయింది.

చిరంజీవి మనస్సులో కసితోకూడిన అసహాయత్వం తండ్రిపట్ల కుటుంబం విప్పిన నాగుపొములా బుస్సు మన్నది.

చిరాగ్గా నడుస్తున్నాడు చిరంజీవి. వస్తూపోతున్న రిక్షాల్లా కార్లలా వాడితలలో ఆలోచనా పరంపరలు.

చిటారికొమ్మన మితాయిపొట్లంలా రోడ్డుప్రక్కన మితాయిషాపు ! అందంగా తీర్చిదిద్దిన, రంగురంగుల, రకరకాల పదార్థాల రాసులు ! అవి ఆద్దాల్లోనుండి, గ్లాసుల లోనుండి అభిరుచుల్ని తమవైపు ఆకర్షించుకొంటున్నవి ! మెయ్యూరీలెట్ల తెల్లని కాంతిలో బహుసుందరంగా కనబడుతున్నదా మితాయిషాపు ! గుటకలుమింగుతూ అంతకు ముందున్న ఆలోచనలకు అనకట్టకట్టారు. ఏనాటినుండో తన చిన్న చెల్లెలు జిలేబి తెమ్మని పోరుపెడుతున్నది. తనకీ తినాలని ఎప్పటినుండో ఉన్నది. ఎంతకాలమో చెల్లెల్ని మభ్యపెడుతూ, తననోటికి చిక్కంపెట్టుకొంటూ వచ్చాడు. కానీ ఈనాడు ఎందుకనో చిరంజీవిలోని వాంఛ ఆపరానిదైంది. తనకోర్కెను, చెల్లెలి ముద్దును తీర్చుకోవాలి అనుకొన్నాడు. ఇంటికిచ్చే డబ్బుల్లోఖర్చుపెడితే అమ్మ బాధపడుతుంది. తండ్రి కిచ్చే డబ్బులో కొనుక్కుంటే చావుదెబ్బలు తినాల్సిందే ! ఎలా ? ఏంచేయాలి ? అని తర్కించుకొని ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాడు. తండ్రికి ఏనాడూ తగ్గించి ఇవ్వలేదుగదా !

ఈరోజు తగ్గించి ఇచ్చిచూద్దాం ! పరిస్థితి విషమిస్తే అమ్మతో ఎలాగైనా చెప్పవచ్చు అనుకొని పావలా జిలేబిపాట్లం కట్టించుకొని, జాగ్రత్తగా పట్టుకొని తండ్రి ఉండే బిల్డింగ్ వైపు బయలుదేరాడు.

ఒక మనిషి తన పిల్లలకు వద్దన్నా కొనిపెడుతూ, ముద్దుచేస్తూ పోతున్నాడు. ఎవ్వరో తల్లిదండ్రులు రిటూలోవెళ్తూ పిల్లలతో ముద్దులాడుకొంటున్నారు. బ్రిడ్జిమీద అంటించిన పోస్ట్ స్పైసెన పిల్లల్ని బుజ్జగిస్తున్న అమ్మబామ్మ, నాన్నబామ్మ, ఎంతో ఆందంగా కనబడుతున్నవి.

చిరంజీవి మనస్సులో ఆసంతృప్తికరమైన అనేక భావాలు తారట్లాడుతున్నవి. నడుస్తున్న అతని దృష్టి వృథాగా నీళ్ళుపోతున్న కుళాయిమీద పడింది. 'అగేరే ! నీళ్ళన్నీ ఆనవసరంగా పోతున్నాయ్ ! మాఇంటిదగ్గరే కే కుళాయిదగ్గరే సంత !' అనుకొన్నాడు.

— చూడగా, చూడగా ఈకుళాయికి మా అయ్యకి తేడా కన్పించడంలేదు. ఈ నీళ్ళేమో ఊరికేపోతుంటే, మా అయ్యేమో నీళ్ళలాగే మా డబ్బును ఖర్చుపెట్టుకొంటున్నాడు ... అమ్మకి, చెల్లికి, అన్నకి, నాకు బట్టలులేవు ... చిరుతిండి సంగతి దేము డెరుగు... సరిగా తిండేలేదు... చదువులేదు... ఏమీలేదు... సంపాదించడం... సగంకంటే పైనే ఆయన చేతిలో పోయడం ... ఆయనేమో జెల్సాగా తాగుతూ, తందనాలాడ్డం ... పైగా మంచిచెబితే... బండబూతులు తిట్టడం... తన్నడం... ఎంతకాలం ఇట్లా ? మాఅయ్యకి బుద్ధి ఎప్పుడొస్తదో ? ఏమైనాసరే ఇప్పుడు అడిగి తీరాల్సిందే ? తలగొట్టి మొలేస్తాడా ? - ఇటువంటి ఆలోచనల ఉద్వేగంలో తండ్రి ఉండేచోటు దగ్గరకు వచ్చాడు.

తండ్రి తనకోసమే ఎదురుచూస్తున్నట్లు నుంచున్నాడు. తండ్రి చూపులో చిరంజీవికి సున్నితమైన భావం ఏకోశాన కనబడలేదు. అనుకొన్న ఆలోచనలు, మాటలు తలలోనుండి పలాయనమైనాయి. అయినా నిబ్బరంగా తండ్రిపక్కన నుంచున్నాడు; అది చూమూలు విధానానికి విరుద్ధం ! తండ్రి మాట్లాడలేదు; చిరంజీవి నోరు మెదపలేదు. తండ్రి ముఖంలో విసుగు, కోపం కనబడ్డాయి.

'వూ... ఏంటూ ఆలిశం... తొంద్రగా... రూపాయిచ్చి... పోరా ఇంటికే' అన్నాడు.

'రూపాయి లేదు... నిండగా' చిరంజీవి గొణిగాడు.

'ఏ... ఎందుకులేదు ? ఎందుకురా లేంది ?' తండ్రి గొంతు.

'మనచిట్టికి... పావలా... జిలేబి కొన్నాను'

'ఎందుకురా జిలేబి' కోపంతో తండ్రిగొంతు ఖంగ్ మంది.

'తింటాకి...'

‘గడ్డితిన గూడదురా... అడివినక పోతే...’ తండ్రి అన్నాడు.

ఈమాటతో చిరంజీవిలోని రక్తం తిరగబడింది. గుండె మండింది.

‘నువ్వే గడ్డితినగూడదా ... సారాతాక్కపోతే...’ రోషంగా అన్నాడు.

‘ఒరే! ఒరే పుండాకోర్ పెధవ! ఏంట్రా నువ్వో కూసింది...నిన్ను నరుకుతా... ఇంటికి పదరా’ అన్నాడు.

అంతలో అక్కడి సరంభానికి జనం చాలమంది మూగారు. చిరంజీవి గుండెలో పిచ్చిదైర్యం ఉండింది.

‘అయ్యా! నన్ను నరుకు...అమ్మని, అన్నని, చెల్లెనికూడా నరకేసేయ్యా... నువ్వుమాత్రం కెల్సాగా తాగు ... తిను ... మేము బట్టలేకండా... బువ్వలేకుండా ఉంటాం...నువ్వు మాత్రం స్వర్గాగా ఉండు... మేము నయాపైస కొనుక్కో కూడదు... నువ్వేమో తోడూ రూపాయి మింగొచ్చు...నీకిచ్చిన డబ్బుకి వీళ్లో యేసిన డబ్బుకి ఏండా య్యా లేదా... మాకు సదువులు లేకుండా పన్నో బెట్టి, ఆడబ్బుల్తో నువ్వేమో కలుకుతున్నావ్ కమ్మగా... అదరూ నీలాగే పెంచుతున్నారా పిల్లల్ని... ఇన్నోళ్ళకి ఒక్క పావలా జిలేబి చెల్లికి కొన్నందుకు గడ్డితినమన్నావ్... ఇదుగో ఆసులు నేనే యిద్దామని తెచ్చా ఈరూపాయి కాగితం... కానీ యిప్పుడు మాత్రం... నీకు యియ్యనంటే యియ్యను... నీకిచ్చినా నిప్పులో ఏసినా ఒక తేగా... ఇదుగో చూడు... ఈ రూపాయి...’ అని ముక్కుపుటాలు అదురు తుండగా రూపాయి కాగితాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా నిరిపి, తండ్రి ముఖానకొట్టి ‘ఇక ఏంజేస్తావో చేసుకో’ అని ఒకటే పరుగులంకించుకున్నాడు ఇంటివైపు.

చుట్టూ మోగిన ప్రజల చూపులు మాటలు స్థానావలూ గోషిగా నుంచున్న సూరయ్యను చిత్రవధ చేశాయి. ఏనాడు ఊహించని అచిచిత్ర సంఘటనకు దిగ్భ్రమ చెందిపోయాడు. సిగ్గుగా తల దిరచుకున్నాడు. అతని మేడడులో ఏమీ సంఘర్షణ బియలుడేరింకో ఏమోకాని మానముద్రాంకితు డయ్యాడు. కాకుల్లా పొడిచిన జనం క్రమంగా మబ్బుల్లా విడిపోయారు. సూరయ్య మనసూలోని మబ్బులుకూడా విడి పోతూయి. అతనిలో విశేషం పొడమూపింది.

అతను నవ్వుకున్నాడు. కన్నీరు తుడుచుకున్నాడు. అనందబాష్పాలు కెండు చేతులలో తుడుచుకున్నాడు.

ఇంటివైపు, తాను నిర్లక్ష్యం చేసిన చిన్న స్వర్గం వైపు, పరుగెత్తినట్లు నడిచాడు.

శా ప గ్రస్తులు

— శ్రీ గాడేపల్లి కుక్కుటేశ్వరరావు, ఎం. ఏ.

- * “ఏడుపు దేడుపు!” దన్న
 ప్రి “దెబ్బదియేడు” గెండు ఏడంకలతో
 మూడించె గీడు తెలుగున్
 వాడలవాడలను ముంచివైచి జలధులన్.
- * అది ‘శని’ పట్టినవారము
 హృదయ విచారకము, తల్లులేటా పిల్లలేటో!
 ముదుగు తమస్సున నుప్పెన
 యుదరమ్మున శవములగుచు నొగగిరి త్రుటిలో.
- * కొట్టుమిట్టాడి యేపట్టు చిక్కక కన్న
 బిడ్డను గంగ కర్పించె తల్లి
 ముక్కునోటను జలమ్ములు గ్రమ్మి యుక్కిరి
 బిక్కిరై ప్రాణముల్ విడిచె జనము
 తలదాచుకొననేగి బలుభవంతులు నాల
 యములు కూల సమాధియైరి ప్రజలు
 కడలేని కడలి యాకలిదప్పులకు ధప్ప
 శమ లాయె గ్రానుగ్రామములు మునిగి
 నుడువ నోలేని పశువులా నడికేరేయి
 అనుభవించిన మరణయాతనకు సాక్షు
 లుదధి కెగటాలు యమకింకగోత్కరములె
 కన్నయదికాదు విన్నదికాదు మునుపు.
- * హత శేష సహాయార్థము
 ఎతడు ధనముదండి వారి కీక కుడుచునో
 అతనికి దేవుడు విధియిం
 చుత ! అగగక కక్కికక్కి శుష్కించు రుజన్.

ఈ పక్షంలా

గౌతమీ గ్రంథాలయము.

ప్రసిద్ధమైన గౌతమీ గ్రంథాలయాన్ని ప్రభుత్వం స్వీకరించే విషయంలో సర్వరనిర్ణయంతీసుకోవాలి. లేనిచో జిల్లా గ్రంథాలయ సంస్థకి అప్పగించాలి. భవనం కూలి గ్రంథాలు నశించే ప్రమాదం రాక ముందే సముచిత నిర్ణయం తీసికోడానికి ప్రజలు ఆందోళన చేయాలి' అని జిల్లా గ్రంథాలయ సంస్థ సైర్క్యూల్ శ్రీ కె. బి. కొండలరావుగారు రాజమండ్రి మహిళా గ్రంథాలయ ప్రాగంభోత్సవ సందర్భంగా తెలిపియున్నారు. ఇందు మొదటి ఉత్తమ పక్షానికే వాయకూడ ప్రయత్నించడం సముచితం కావలదు.

డి వి :

“హృదయంపున్న ఏకివిఅయినా పేడత జన పక్షపాతి అవుతాడు. లేకుంటే కవి కానేరడు” రాజమండ్రిలో అనిపెట్టి సన్మానసభకి ఆధ్యక్షత వహిస్తూ అ. ర. సం. సహాయకార్యదర్శి శ్రీ నోమసుందర్ పలికిన మాటలివి. ఈవాక్యాలలోని కవి శబ్దానికి పూర్వం ఆ. చేర్చడం సముచితం కావలదు.

గోలింగు ప్రణాళిక :

రాజమండ్రి శ్రీమతి లక్ష్మీనగరస్వర్ణ కాన్వెంటుస్కూలులో ప్రోగ్రెసివ్ ఫోం యాజమాన్యమాన ఈనెల 1, 11 తేదీలలో సభ జరిగినది. గోలింగు ప్రణాళిక, పంచ వర్ష ప్రణాళికలపై చర్చలో పలువురు ప్రముఖులు పాల్గొన్నారు. గోలింగు ప్రణాళిక ప్రస్తుత పరిస్థితులలో చాలా మంచిది

అని కొందరూ, రాజకీయపు ఎత్తుగడతప్ప బానిలో చిత్తశుద్ధిలేదని కొందరూ ఉదాత్తానుదాత్త ధోగజీలో ప్రసంగించడం జరిగింది.

మహిళా గ్రంథాలయం.

రాజమండ్రి దానవాయిపేటలో 11-12-77 న మనజిల్లాకే ప్రప్రథమంగా మహిళా గ్రంథాలయమునకు ప్రారంభోత్సవం జరిగినది - స్త్రీలు పురుషులతో సమానంగా అన్ని రంగాలలోను నూతన వికాసము నొందుచున్న యీ కాలములో రాజమండ్రిలో మహిళా గ్రంథాలయా గంభం అత్యంత హర్ష వాయకం.

సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి గ్రంథములు.

1977 సం॥ ఉత్తమ గ్రంథంగా కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీవారి 5 వేల గూప్య ములబహుమానం తెలుగులో శ్రీ కుంగుర్తి ఆంజనేయులుగారి “కుంగుర్తి కృత్యం” అను గ్రంథానికి లభించింది.

1977 సం॥న ఉత్తమ గ్రంథములుగా ఈక్రిందివి ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ వారిచే 1116 లతో బహుమతి పొడిచింది.

నవల-సంసారవృక్షం, శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం; నాటిక-ధనుర్ధను, శ్రీ కృష్ణ శాస్త్రి; చిన్నకథ - పశ్చిమక్రం, విహరి శాశివాహన; కవిత - నిశ్శబ్ద తరంగాలు, శ్రీ ఎల్లారా; విమర్శ - తెలుగు నవల సాహిత్య వికాసం, శ్రీ పుల్లారాధిపతి వెంకటేశ్వర్లు. - ఏదద్రచయితలకు అభినందనములు.

పై గ్రంథముల వైశిష్ట్యాన్ని వివరించే విమర్శక వ్యాసాలకు “సమాలోచన” స్వాగతం ఇస్తుంది.

--*-*-*

—* రచయితలకు మనవి *—

సంతకేపముగను, సామనస్యముతోఁ గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకుఁ బ్రాముఖ్యము. జౌచిత్యము మీఱని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపై, దమ రచనలు పంసి చూకుఁ జేయుచున్నయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళగ్రాంథికములఁ గాని, శిష్టవా్యవహారికములఁ గాని యుండవచ్చును.

వివాదాస్పదములుగాని, చట్టబద్ధమైన, మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ, విజ్ఞాన, పాగమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి వివిధప్రక్రియలకుఁ జెందిన ఏవిషయములమీఁది రచనలనైనఁ బ్రచురించుట చూ యభిలాష.

రచన చూకుఁజేరిన వాగముగోజులలోఁ బ్రచురణకు స్వీకరించిన విషయము రచయితలకుఁ దెలుపఁబడును. స్వీకరింపఁబడనిరచనలు త్రిప్పిపంపుటకు తగిన తపాలా స్టాంపులు రచనలతోపాటు పంపవలయును.

క్రొత్త పుస్తకములను గెవ్రాకి పంపువారు గెండుకాపీలు పంపఁగలరు. పంపఁబడిన ప్రతి పుస్తకముమీఁదను వీలయినంతవఱకు గెవ్రా ప్రచురింపఁబడును.

— ఎ డి ట రు.

For Five Pandits Notes

Telugu, English, Hindi, Inter Telugu, English,
B. A., B. Com., B. Sc., Telugu

B. V. & CO., Innispeta, Rajahmundry-1.

—* ప్రకటన గేల్లు *—

పూర్తి పేజీ	రు. 40 - 00
$\frac{1}{2}$ పేజీ	రు. 25 - 00
$\frac{1}{4}$ పేజీ	రు. 15 - 00
$\frac{1}{8}$ పేజీ	రు. 8 - 00

వివరములకు ఎడిటరు & పబ్లిషరు పేర వ్రాయండి.

--*-*-*

—* ఈ సంచికలో *—

మూడు ఖండకావ్యాలు	1-12
శ్రీ జమదగ్ని	
అణ్వస్త్రములు - ఒక సమాలోచన	10-12
శ్రీ సి. నరసింహాచారి, ఎం. ఏ. ఎం. యాదీ. బి. ఎల్.	
మూలం : డి. శే. కల్పలు రాజు.	
గ్రంథసమాలోచన - శ్రీవేణీ	13-17
శ్రీ ప్రసాద్	
భమిసో నూం శ్లోవి స్థిమయి	18-19
శ్రీమతి యన . రహుదేవి పి. బి. యాదీ.	
ఎదిరించిన రక్తం (కథ)	20-24
శ్రీ సి. భాను, బి. ఏ. ఆనన్దు.	
శాపగ్రస్తులు	25-
శ్రీ గాడేపల్లి కుక్కు శేష్వరంపు, ఎం. ఏ.	
ఈ పక్షంలో	26-

* వచ్చే జనవరి 1 సంచికలో శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనంగారి “సంసార వృక్షం” మీద సోమసుందర్ విమర్శన వ్యాసం ఉంటుంది.

అడ్రసు :—

సంపాదకుడు,

బులుసు సీతారామశాస్త్రి,

6-8-7, ఇన్నీసుటెట, రాజమండ్రి-1.

